

ÇATALHÖYÜK NEOLİTİK KENTI YÖNETİM PLANI

Mayıs 2013

ÇATALHÖYÜK NEOLİTİK KENTİ YÖNETİM PLANI

1. GİRİŞ

1.1. Yönetim Planının Amacı	4
1.2. Yönetim Planı Sınırı.....	5
1.3. Yönetim Planı Kapsamında Bugüne kadar Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	6
1.4. Çatalhöyük Neolitik Kentinin Tanımı ve Önemi.....	8
1.4.1 Alanın Tanımı.....	8
1.4.2 Alanın Önemi.....	17
2. Alanın Korunması ve Yönetimi.....	19
2.1. Alanın Koruma Statüsü.....	19
2.2. Yasal ve Kurumsal Çerçeve.....	19
3. Alandaki Arkeolojik Kazı ve Araştırma Çalışmaları.....	22
3.1. Arkeolojik Araştırma Çerçevesi/Öncelikleri.....	23
3.2. Arkeolojik Buluntuların Korunması.....	24
3.3. Arkeolojik Buluntuların ve Verilerin Muhafazası ve Arşivlenmesi.....	25
4. Alan ve Çevresindeki Tarımsal Faaliyetlerin Etkisi.....	26
5. Ziyaretçi Yönetimi ve Turizm.....	27
6. Eğitim.....	30
7. Alana Erişim.....	31
8. Paydaşlar.....	32
9. Alanın Değerleri.....	34
10. Alanın Durumunun Değerlendirilmesi.....	35
10.1. Alanın Sorunları.....	35
10.2. Tehditler.....	35
10.3. Alanın Güçlü Yönleri ve Potansiyelleri.....	37
11. Vizyon.....	37
12. Yönetim Hedefleri.....	39
13. Yönetim Politikaları.....	40
13.1. Arkeolojik Kazılar ve Araştırmalar.....	40
13.2. Ziyaretçi Yönetimi ve Sunum.....	41
13.3. Turizm ve Tanıtma.....	43
13.4. Eğitim, Katılım ve Yerel Kalkınma.....	44
13.5. Erişilebilirlik.....	45
13.6. Risk Yönetimi.....	45
14. Eylem Planı.....	46

APPENDIX: Çatalhöyük Kazısı 2012 Sağlık ve Güvenlik Denetimi İncelemesi

1. Giriş

Üstün evrensel değere sahip olan kültürel ve doğal mirası muhafaza etmek ve korumak, bütün insanlığın ortak mirası olarak kabul edilen evrensel değerlere sahip kültürel ve doğal alanları dünyaya tanıtmak, toplumda söz konusu evrensel mirasa sahip çıkacak bilinci oluşturmak ve çeşitli sebeplerle bozulan, yok olan kültürel ve doğal değerlerin yaşatılması için gerekli işbirliğini sağlamak amacıyla 1972 yılında imzaya sunulan UNESCO Dünya kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'ye Ülkemiz 1983 yılında taraf olmuştur. Aradan geçen 30 yılda, bu Sözleşme kapsamında oluşturulan Dünya Miras Listesi'ne 11 adet varlığımızın dahil edilmesi sağlanmış, bu Liste'ye aday gösterilen varlıkların yer aldığı Dünya Miras geçici Listemizdeki varlık sayımız ise 37'ye yükselmiştir.

Konya İli, Çumra İlçesi sınırları içersinde yer alan Çatalhöyük Neolitik Kenti, 2009 yılı itibariyle UNESCO Dünya Miras Geçici Listemize dahil edilmiş, Dünya Miras Listesi adaylık dosyası Kazı Başkanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü işbirliği ile hazırlanarak değerlendirilmek üzere 2011 yılında UNESCO Dünya Miras Merkezine iletilmiştir. Bir buçuk yıllık inceleme ve değerlendirme sürecinin ardından söz konusu adaylık dosyası, 24.06-06.07.2012 tarihleri arasında St. Petresburg'da gerçekleştirilen Dünya Miras Komitesi'nin 36. Dönem Toplantısının 01.07.2012 tarihindeki oturumunda değerlendirilmiş ve alan Dünya Miras Listesi'ne iii. ve iv. kriterler kapsamında kültürel varlık olarak kaydedilmiştir.

Çatalhöyük Neolitik Kenti'nin UNESCO Dünya Miras Listesine adaylığı kapsamında yönetim planının hazırlanmasına yönelik çalışmalar da Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce kazı başkanlığı ile koordineli olarak yürütülmüş olup; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanları ile Kazı Başkanlığından Kazı Başkanı Ian Hodder ve Helen Human tarafından hazırlanmıştır.

Bu yönetim planının amacı Çatalhöyük Neolitik Kenti'nin sahip olduğu üstün evrensel değerlerin doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak için alanda yapılacak faaliyetleri ve bu faaliyetlerin nasıl hayata geçirileceğine ilişkin detayları belirleyerek, yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamaktır.

Yönetim planı bu amacı:

- alanı etkileyen ana yönetim konularını belirleyerek
- alana yönelik politika ve eylemler geliştirerek gerçekleştirmektedir.

1.1 Yönetim Planının Amacı

Bir yönetim planının amacı alanın önem ve değerlerinin korunmasını ve sürdürülebilirliğini sağlamak ve aynı zamanda kullanıcı ve ziyaretçilerin alanın önem ve değerlerini en iyi şekilde benimsemelerine aracı olmaktır. Yönetim planı, kültür mirasının koruma, restorasyon, turizm, ekonomik gelişme ve çevre halkının ihtiyaç ve öncelikleri arasında bir denge kurarak alanın kültürel sürdürülebilirliğini sağlamayı hedefleyen pratik ve uygulamaya yönelik bir araçtır. Yönetim planı alanla ilgili alınacak kararları yönlendiren bir çerçeve görevi görür.

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının çevresi ile bütünleşerek varlığını sürdürmesi, altyapı ve servis olanaklarına kavuşturularak alanın değerinin yükseltilmesi hususlarını içerecek şekilde alan yönetiminin sağlanması, buna yönelik ilgili kurum ve kişiler arasında işbirliği sağlanarak koruma-kullanma ve yerel toplumun ilgisi arasında denge oluşturulması, alanın özelliklerinin korunması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi ve bunlara ilişkin ilkelerin belirlenmesi amacıyla alan yönetim planlarının hazırlanması 2863 Sayılı Kanun'un Ek-2. maddesi ile tanımlanmaktadır. Anılan Kanun doğrultusunda, "Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" 27.11.2005 tarih ve 26006 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

İlgili mevzuata göre; arkeolojik sit alanlarında yönetim planlarının hazırlanması/hazırlatılması hususunda Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkilidir.

İnsanlığın gelişiminde önemli bir evre olan yerleşik toplumsal hayata geçişle birlikte, tarımın başlangıcı ve avcılık gibi önemli ekonomik ve sosyal değişim ile gelişmelere tanıklık eden Çatalhöyük Neolitik Kenti, kalıntıların boyutu, yaşamış olan toplumun yoğunluğu, güçlü sanatsal ve kültürel gelenekler ve zaman içindeki sürekliliğin benzersiz bileşimi ile olağanüstü evrensel değer taşımaktadır.

Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planının amacı, İç Anadolu'nun ilk tarım yerleşmelerinden biri olma özelliği taşıyan avcı-toplayıcı toplum düzeninden, Neolitik Dönemde yerleşik tarımcı çiftçi köy düzenine geçişi sağlayarak, kesintisiz 2000 yıllık iskan tabakalarını ayrıntılı bir şekilde gösteren Çatalhöyük Neolitik Kenti'nin istisnai değerini oluşturan kültürel değerlerinin alanın içinde bulunduğu peyzajı ile birlikte katılımcı, sürdürülebilir ve bütüncül bir yaklaşımla korunmasının sağlanmasıdır.

Söz konusu yönetim planı ile ilgili tüm paydaşları bir araya getirerek;

- özgünlüğünün ve bütünlüğünün korunması, yönetilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasını,
- alanın önem ve değerlerinin yerel halk tarafından sahiplenilmesini,

1.3 Alan Yönetimi Kapsamında Bugüne Kadar Gerçekleştirilen Çalışmalar

Çatalhöyük Neolitik Kenti yönetim planı çerçevesinde “Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”in 14. maddesi doğrultusunda Konya Müze Müdürü Yusuf BENLİ 31.01.2012 tarih ve 23892 sayılı Kültür ve Turizm Bakanı Oluru ile Alan Başkanı olarak atanmıştır. Ayrıca; ilgili Yönetmeliğin 15. maddesi gereğince yönetim planı taslağını değerlendirmek ve bu taslağın karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunmak üzere 16.04.2012 tarih ve 83552 sayılı Kültür ve Turizm Bakanı Oluru ile Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Söz konusu Danışma Kurulunda:

- Prof. Dr. Mihriban ÖZBAŞARAN (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Prehistorya Anabilim Dalı)
- Prof. Dr. Levent ZOROĞLU (Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü)
- Doç. Dr. Zeynep ERES (Mimar, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü)
- TMMOB Şehir Plancıları Odası Konya Şube Başkanı Mustafa DOLULAR
- TMMOB Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Üyesi Berrin TAŞKAZAN
- Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Başkanı veya üyesi
- Ali BARUTÇU (Küçükköy Muhtarı)

yer almaktadır.

Yönetim planının hazırlanmasına yönelik aşamalardan ilki alanın mevcut durumunun tespitidir. Bu aşamada yönetim planında alana ilişkin geliştirilecek politika ve stratejilerin belirlenmesine esas teşkil edecek verilerin toplanması ve değerlendirilmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluşların katılımı ile alanın yönetimi, ihtiyaçları, sorunları, güçlü ve zayıf yanları, olanakları ve olası tehditlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda bu verilerin toplanması ve aynı zamanda alanın geleceğine ait bir vizyonun tanımlanması amacıyla 04-05.06.2012 tarihleri arasında Konya’da “Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı Çalıştay”ı düzenlenmiştir. Ayrıca; söz konusu Çalıştay öncesinde ön bir değerlendirmenin yapılabilmesi amacıyla; ilgili kurum ve kuruluşlardan Çatalhöyük’ün korunması konusunda yetki ve sorumlulukları ile alanın ihtiyaçları, sorunları, güçlü ve zayıf yanları, olanakları ve olası tehditlerine ilişkin bilgiler ile görüşler istenmiştir. Anılan Çalıştayda Çatalhöyük Yönetim Planının çerçevesi ile ilgili paydaşlardan elde edilen veriler doğrultusunda belirlenen ana yönetim konularına ilişkin katılımcılara bilgi aktarılmış ve katılımcıların görüş ve değerlendirmeleri alınmıştır. Ayrıca; çalıştayda Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı ortak vizyonunun oluşturulması için katılımcılardan fikirlerini sunmaları ve tartışmaları istenmiştir.

Gerek çalıştay öncesi elde edilen veriler gerekse çalıştay sonrası ilgili paydaşlardan alınan görüşler doğrultusunda taslak yönetim planı hazırlanmıştır.

İlgili mevzuat uyarınca yönetim planı taslağı 21.01.2013 tarihinde gerçekleştirilen Danışma Kurulu toplantısında değerlendirilmiş ve Danışma Kurulu üyelerince önerilen değişiklik ve ilavelerle taslak yönetim planının hazırlanarak Eşgüdüm ve Denetleme Kuruluna sunulmasına karar verilmiştir.

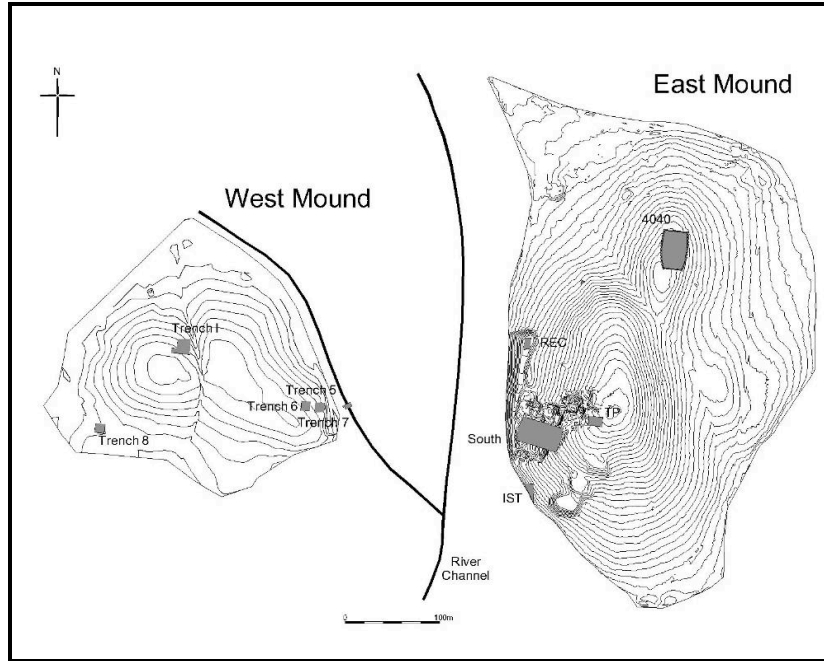
Danışma Kurulu üyelerince önerilen değişiklik ve ilavelerle revize edilen taslak yönetim planı 13.05.2013 tarihinde Eşgüdüm ve Denetleme Kurulunca değerlendirilmiş olup, yönetim planı Kurulun 13.05.2013 tarih ve 1 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

1.5 Çatalhöyük Neolitik Kentinin Tanımı ve Önemi

1.5.1. Çatalhöyük Neolitik Kentinin Tanımı

Çatalhöyük, İç Anadolu'daki Konya Ovası'nda yer alan Neolitik Dönem'e ait bir höyüktür. Konya Ovası, İç Anadolu Platosu'nun güney kenarında yer alan düz bir topografyaya sahip ve genellikle ağaçsız, zengin bir tarımsal bölgedir. Alan, güneyden ve doğudan yaklaşık 40 km. uzaklıktaki Karadağ, Karacadağ ve Hasan Dağı ile çevrelenmektedir. Çatalhöyük Neolitik Kenti, günümüzde, ancak geçmişteki nehir hattının her iki yanındaki ağaç dizisi ile takip edilebilen, yönetim plan alanının tam ortasından, yani Doğu ve Batı Höyüğün arasından akmış olduğu anlaşılan Çarşamba Nehri'nin üzerinde yer almaktadır.

Çatalhöyük'teki yerleşim günümüzden yaklaşık 9.400 yıl önce Neolitik Dönem'de başlamış olup, alandaki yerleşim Kalkolitik Dönem'e kadar yaklaşık 2.000 yıl boyunca sürmüştür. İnsanoğlunun toplayıcılıktan yerleşik ve birlikte yaşama geçişinin büyük ölçekli bir örneği olması (34 hektarlık alanda tahminen 3.000-8.000 kişilik nüfusu ile), yerleşimin çağlar boyu sürmesi (sadece Doğu Höyüğünde 18 katmanda 1.400 yıl boyunca yerleşim kesintisiz devam etmiştir), ayrıntılı öyküleyici sanat eserlerinin yoğun olarak ele geçmesi ve fevkalade korunmuşluk durumu ile Çatalhöyük Neolitik Kenti bu konudaki en iyi örnektir.

Kazı Alanları

Alan, Çatalhöyük Doğu ve Çatalhöyük Batı olmak üzere iki höyükten oluşmaktadır. Doğu Höyüğü üç tepeden meydana gelir: güneydeki büyük olan ve 1960'lı yıllarda batı tarafında kazıların yapıldığı tepe,

ovadan 20 metre yüksekliktedir. Daha küçük olan kuzeydeki tepe ovadan 9 metre yükseklikte iken geniş ve alçak olan doğudaki tepenin yüksekliği 5 metredir. Bu üç tepe birbirinden ayrı höyükler olmayıp, üç tepeden oluşan bir ana höyüğün tepeleri arasında bulunan kültürel kalıntıların derinlikleri olarak değerlendirilebilir. Doğu Çatalhöyük 13,5 hektarlık alanı kapsamaktadır ve M.Ö. 7200-6400 arasındaki Neolitik Dönem ve ardından Geç Bronz Çağı, Roma, Bizans ve Erken Selçuklu kalıntılarında oluşan 21 metre derinliğinde yerleşim katmanlarından oluşmaktadır. 6 metrelik yüksekliğiyle çok daha alçak olan Batı Höyük, hafif meyilli bir topografyaya sahiptir. Batı Çatalhöyük ise 8,5 hektarlık alanı kapsamakta ve neredeyse tamamen M.Ö. 6000-5500 yılları arasındaki Kalkolitik Dönem'e aittir. Burada da Roma ve Bizans Dönemlerine ait bazı buluntulara rastlanmıştır (Göktürk et al. 2002).

Alanın 1950'li yıllardaki keşfinden beri yapılan kazılarla 18 tanesi tamamen modern bilimsel teknikler kullanılarak ortaya çıkarılmış olmakla birlikte Doğu Çatalhöyük'te 166 ev kalıntısı (höyüğün % 5'i) bulunmuştur. Antik dönemde, ihtiyaç duyulduğunda yeni evler, eskisinin üzerine inşa ediliyordu ve bu durum alanda yerleşim katmanları olarak görülebilmektedir. 1960'larda James Mellaart'ın yaptığı kazılar sırasında, Mellaart toprak altındaki kalıntılarla birlikte alanı 0'dan 12'ye kadar (Altıncı katmanı 6a ve 6b olarak ikiye bölmüştür) 15 yerleşim katmanına ayırmıştı. Mevcut arkeolojik araştırmalar höyüğün zemininde sürdürülmekte olup, 12. katmandan önce daha erken dört yerleşim katmanı daha tespit edilmiştir. Batı Höyük'te Mellaart höyüğün tepesinde ve güney yamacında iki sondaj yaptırmıştır. Mevcut kazı projesi kapsamında Batı Höyük'te 9 ev kalıntısına rastlanmıştır.

Yapılan kazılar, alanın ana mimari unsurunun yoğun bir biçimde kümelenmiş, aralarında gübrelik veya süprüntülerin bulunduğu küçük alanlar olan evler olduğunu göstermiştir. Her höyükteki evler birbirine bitişik, sokaksız ve çatıdan girişi olan yapılardır. Ancak Batı Höyük'te evler iki katlıdır ve desteklenmiş duvarlardan oluşmaktadır. Evlerdeki buluntularda kapsamlı bir sanat anlayışı, sembolizm ve ölü gömme geleneği tespit edilmiştir. Her evde, evlerin arasındaki alanlarda ve çatılarda üretim aktivitelerine ilişkin kanıtlar bulunmuştur. Büyük halk binaları, törensel merkezler, üretim için kullanılan özel alanlar veya mezarlıklara ilişkin hiçbir örnekle karşılaşılmamıştır. Binalar arasında "tapınaklar" ve "evler" şeklinde bir ayırım yoktur (Hodder, 2010). Bu kanıt Çatalhöyük toplumunun büyük çaplı merkezi yönetime sahip olmayan eşitlikçi bir yapıda olduğunu ve zengin sanat ürünlerinin evlerde üretildiğini göstermektedir.

Çatalhöyük Doğu

Kazılar Doğu Çatalhöyük'ün iki ayrı tepesinde yürütülmüştür. Mellaart tarafından kazılan güney bölge tüm alanın ardışık mimari gelişimini göstermektedir. Binaların bu ardışık mimari sürecinin belirleyici işareti evlerde kullanılan sütunlardır. Bu art arda inşa edilen evlerden oluşan yığın, yerel geleneklerin ve aynı topluluğun uzun süreli yerleşimini gösteren güçlü bir kanıt sağlamaktadır. Kuzey bölge, (Kuzey'i

çevreleme, BACH ve Alan 4040 kazılarıyla) çağdaş binalar arasında eski gömü evlerini paylaşan küçük ev yığınlarının yanında ortak alanların birleştirdiği büyük ölçekli yapı gruplarını ortaya koymaktadır.

Güney Koruma Örtüsünden bir görünüş.

4040 Korugandaki kazılardan genel bir görünüş

Mimari

Çatalhöyük yerleşimi, kerpiçten yapılmış evlerin yoğun bir biçimde, birlikte bulunmasından oluşmaktaydı. Tüm duvarlar pişmemiş kerpiç bloktan inşa edilmiştir. Erken katmanlara ait kalıntılarda binalar arasındaki duvarlar birden çok yapı tarafından kullanılsa da genellikle her binanın kendine ait dört duvarı

bulunmaktadır. Neredeyse hiç doğru açının kullanılmadığı evler birleştirilmiş planlı bir yerleşimden ziyade organik ve hücreli bir plan şemasına sahiptir. Birbirinden santimetrelerle ayrılan evlerin zemin katında giriş açıklığı yoktu ve evler arasında ara sokaklar veya yollar bulunmuyordu. Evlere giriş çatılardaki deliklerden merdiven yardımıyla sağlanıyordu. İnsanlar merdivenler yardımıyla farklı yüksekliklerdeki çatılar üzerinde karşıdan karşıya geçiyordu. Evlerin penceresi olmadığı için oldukça az ışıklı ve havasız ortama rağmen tüm aktiviteler binaların içinde gerçekleştirilmekteydi.

Evlerin iç plan şeması alan genelinde aynıydı. Binalar genellikle kare planlı büyük bir odadan oluşmakta, bazen buna ek olarak daha küçük odalar da bulunmaktaydı.

İç duvarları desteklemek için geniş çukurlara yerleştirilmiş ahşap destekli direkler bulunmaktadır. Çatılar, meşe ağacından ve ardıçtan yapılmış olup kirişleri geçecek şekilde kamış ve kilden yapılan yüzeyleri desteklemektedir. Konutlar bir "ocak" ile sanatsal, törensel ve gömü alanların içeren, uyunan, yemek ve yemek gereçleri hazırlanan ve yemek yenen bir "orta kısım"dan oluşmaktadır. Aynı zamanda yemek hazırlanan ve depo olarak kullanılan bir yan odaya da sıkça rastlanmaktadır. Geniş odaların bazı kısımlarında muhtemelen uyumak için kullanılan tuğla ve alçıdan oluşan platformlar da fark edilebilmektedir. Kenarında küçük dairesel formu pişirme bölümü bulunan geniş kil ocak genellikle üzerinde çatıdan erişimi sağlayan bir boşluk bulunan güney duvara karşı konumlandırılmıştır. Konutların yan odaları ayrıca tek veya birkaç tane saklama sandığı ile küçük bir lavabo da içermektedir. Pişirme alanının yanındaki derin olmayan çukurlar obsidien ve ince seramik kilerin saklanması için kullanılmaktadır. İç mekan özelliklerindeki düzen, binaların yaşam süresi boyunca değişiklik gösterebilmektedir. Yeni ocaklar ve orta kısımlar inşa edilmekte, saklama sandıkları ve lavabolar ilave edilmekte veya mevcutlar kaldırılmaktadır. Sıklıkla beyaz duvar sıvası kullanılmakta ve genellikle bu sıvanın çeşitli uygulama biçimleri görülebilmektedir. Konutların iç duvarları, nişler, kolonlar ve "mobilyalar" beyaz kireç temelli kil ile sıvalanmakta ve bu sıva yılda en az bir kez yenilenmektedir. Üç boyutlu şekiller ve resimlerle incelikle işlenen, bu sıvalı duvar yüzeyleridir.

Genellikle, her konut ortalama 80 yıl kullanılmakta, bu sürenin ardından taşınabilir parçalar dışarı çıkarılarak konutlar dikkatli ve sistematik bir şekilde sökülmeğe. "Emekleme delikleri" ve nişler kapatılmakta ve ardından çatı sökülmeğe. Öncelikle çatı kirişleri çıkarılmakta ve düşen çatı enkazı sıkıştırılmaktadır. İç duvarlara destekli çatı kolonları "kazılmaktadır". Daha sonra duvarlar kontrollü biçimde sökülmeğe. Kerpiç ve harç enkazları ezilmekte ve yeni binanın sağlam temelini oluşturacak eski binanın doldurulması için kullanılmaktadır. Yeni binanın duvarları ancak dolgu üst seviyeye ulaştığı zaman çoğunlukla doğrudan eski konutun duvarları üzerine inşa edilmekte. Bazı konutların ömrü kısa olurken, diğerlerinin birçok defa yeniden inşa edildiğine dair – dört veya daha fazla yeniden inşa – kanıtlar vardır ki bu yüzyıllara karşılık gelir. Bu uzun ömürlü konutlar daha fazla gömü alanlarına sahip

olup, sanat ve iç mekan mimari düzenlemesi bakımından daha gösterişlidir. İç mekandaki simgesel özelliklerin bazıları daha önceki konutlardan kalanlardır.

Sanat: Duvar Resimleri, Kabartma Heykeller, Yerleştirme ve Heykelcikler

Çatalhöyük'teki kazılar zengin bir resim, kabartma ve yerleştirme külliyyatını açığa çıkarmıştır. Sıvalı boğa kafatasına (bucrania) bitişik boğa boynuzu, sıva kabartmaları ve gerek simgesel olmayan gerekse karmaşık öyküsel içeriğe sahip harika resimler alandaki dikkat çekici buluntulardandır. Hayvanlar Çatalhöyük'te önemli bir simgesel role sahiptir ve yerleşimde bulunan sanat eserlerinin merkezindedir.

Çatalhöyük'te 1960larda keşfedilen **duvar resimleri** çoğunlukla tehlikeli ve etçil hayvan ve kuşları betimlemektedir. Geyik, keçi ve akbaba en yaygın olanlardır. İnsanlar, diğer Yontma Taş Devri'ne ait eserlerden açıkça farklı biçimde alay ederken, kızarken ve büyük cüsseli boğalara ve diğer vahşi hayvanlara hükmederken betimlenmektedir. Ölüm ve şiddetin tasviri ve simgelerle ifadesi çok fazladır.

Mellaart'ın kazıları birçok kabartma heykeli ve duvarlardaki kilden **figürleri** açığa çıkarmıştır. Bunlar arasında birkaç tüm hayvan figür betimlemesinin yanı sıra, sığır ve diğer hayvanların başları bulunmaktadır.

Çatalhöyük'te ayrıca, hayvan parçalarının mimariye dahil edildiği birçok **yerleştirme** açığa çıkarılmıştır. Alandaki erken ve orta dönem konutlardaki yerleştirmeler vahşi hayvanları, boğaları ve yırtıcı kuşları içermektedir. Daha gösterişli birçok yapıda ya duvara asılı ya da zemindeki özel kaide veya tezgah üzerine yerleştirilmiş, boynuzlarla tamamlanmış vahşi boğa, koç ve keçi kafatası ile sıvalı "bucrania"ya cepheli döşemler mevcuttur. Bazı örneklerde gerçek kafatası kullanılırken, diğerlerinde biçimlendirilmiş sıvadan yapılmış yekpare baş heykellerine boynuzlar monte edilmiştir. Kilden kafataslarına, tezgahlara ve kolonlara oturtulmuş öküz boynuzları özellikle öne çıkmaktadır. Bazen de, domuz çeneleri, etçil ve akbaba kafatasları, öküz kürekkemikleri ve sansar ve foexes dişleri görünebilir veya görünemez biçimde duvarlara yerleştirilmiştir. Çatalhöyük'te yaşayan insanların daha önceki dönemlere ait konutları bucrania gibi heykelleri yeniden kullanabilmek amacıyla kazdıklarına dair kanıtlar mevcuttur (Düring 2006). Tüm bu birikimler hayvanların birçok ritüelde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Yerleşimdeki iç mekan resimleri ve düzenlemeleri fazla olan konutlar mitsel ve simgesel içeriğe sahip vahşi boğa yortularının düzenlenmesi için önemli olmalıydılar.

4040 alanındaki elle yapılmış kırmızı boyalı sıva

Çatalhöyük'te hem 1960'lardaki hem de 1990'lardaki kazılar hayvanlar ile ne tamamıyla hayvan ne de insan olan stilize edilmiş figürleri betimleyen heykelcikleri açığa çıkarmıştır. İnsan biçimindeki figürler daha çok bilinirken, figürlerin çoğu hayvan figürüdür ve alanın tüm tarihçesi boyunca uzanmaktadır. Öküz, domuz, koyun, keçi, ayı ve canids ile birlikte müstakil boynuzlar da tespit edilmiştir. Taştan veya pişmiş kilden dikkatlice yapılmış bazı heykelciklerde insan figürleriyle bağlantılandırılmış leoparlar veya kedigiller de görülmektedir. Çatalhöyük'teki heykelciklerin çoğu küçük, çabuk yapılmış ve sonrasında çöpe atılmıştır. Bu heykelciklerin günlük hane içi kullanım da dahil birçok farklı kullanım alanı olduğu sanılmaktadır (Meskell 2007).

El Sanatları ve Aletler

Çatalhöyük'te pek çok el sanatı ürünü ve alet üretilmiş olup, bu objelerin büyük bir kısmı mükemmel korunmuş halde ortaya çıkarılmıştır. Evlere ait objeler içinde küçük figürinler, çömler, obsidyen objeler, sepetler, kilden yapılmış toplar, boncuklar, kemik aletler ve "BIZ" adı verilen kemik iğneler bulunmuştur. Yıkılan evlerin dolgu malzemesinde ve sıklıkla yeniden sıvanmış duvarlar ile zeminlerde, yapılan koruma çalışmalarının izleri olarak sepetler, tahta kaplar ve yerlerde hasırlar tespit edilmiştir. Hatta elbiselerin bazı kumaş parçaları defnedilen bedenlerle birlikte korunmuş halde bulunmuştur. Alanda taş, kemik, bakır ve kilden yapılmış boncuklara, bunların üretildiği aletlerle birlikte rastlanmıştır. Obsidyen bıçaklar ve kılıçlar, diğer objelerle birlikte sepetçilik ve alet yapımında kullanılıyordu.

Havan ve havan tokmağı, taş aletler, boya maddelerini öğütmek için kullanılan paletler ile baltalar ve oyulmuş çakıl taşları gibi küçük objeleri de içeren taş buluntular da Çatalhöyük'te üretilmiş ve çoğaltılmıştır.

Zemin taşları ile yemek yapımında kullanılan diğer buluntular (bitkisel ve hayvansal kalıntılar, organik atıklar, fırınlar ve ocaklar gibi) arasındaki bağlamsal ilişkiye bakıldığında yemeklerin ev gibi küçük ölçekli birimlerde hazırlandığı görülmektedir. Zemin taşları ile el sanatlarına ilişkin kanıtlar incelendiğinde ise (aşıboyası ve diğer renkli mineraller, tamamlanmamış boncuk delikleri gibi) Çatalhöyük'teki aşıboyası üretimi, sıva perdahlama, çömlek, figürin ve boncuk yapma süreçleriyle ilgili daha iyi bilgi sahibi olmak mümkündür (Baysal & Wright 2006).

En yakın kaynak 190 km. uzaklıkta olmasına rağmen, yerleşim tarihi boyunca **obsidyen** Çatalhöyük halkının taş aletlerini yapmak için kullandığı ana materyal olmuştur. Çatalhöyük'te bulunan obsidyen malzemenin büyük kısmı Kapadokya'nın güneyindeki iki volkanik dağ olan Göllü Dağ ve Nenezi Dağı'ndan getirilmiştir. Her evde, ocağın yanında bir yere gömülmüş yontma taşları bulunuyordu ve ihtiyaç duyulduğunda av veya savunma amacıyla silah yapımında kullanılıyordu. Ham madde olarak obsidyen genellikle bıçak, ok veya mızrak ucu yapımında kullanılırken alandaki bazı mezarlarda obsidyen aynalara da rastlanmıştır.

Çatalhöyük tarihi boyunca burada yaşayanlar farklı tipte kaplar kullanmıştır. 11. ve 8. yerleşim katmanları arasında ele geçirilen oldukça küçük miktardaki çömlek kalıntısı, çanak çömlek yapımının Çatalhöyük halkının yaşamında hayati bir rolü olmadığını göstermiştir. Bu dönemde yemek malzemeleri sepetlerde ve tahta kaplarda depolanıp hazırlanıyordu. Bunların büyük kısmı alanın alt katmanlarındaki kazılarda ortaya çıkarılmıştır. 7. ve 6. yerleşim katmanlarında artan sayıda çömlek malzeme ele geçirilmiştir. Erken dönemlere ait çömlekler kalın cidarlı, kil ve bitkisel malzemenin karışımıyla oluşturulmuş açık renkli çeperleriyle farklı bir karakterdedir. Sonraki dönemlere ait çömlek malzeme ise daha ince, daha derin ve daha koyu renklidir. Kullanılan kil ve diğer ek malzemenin erken dönemlerden itibaren farklılık göstermesi, yeni kil yataklarının bulunduğu işaretidir.

En eski tarih öncesi **mühür örnekleri** – ya da pintadera (boyalı mühürler) – Çatalhöyük'te bulunmuştur. Pişmiş kilden yapılmış olan bu mühürler, Yakın Doğu'daki çeşitli yerleşimlerde bulunan ve M.Ö. 8000-5000 yıllarına tarihlenen Neolitik Dönem mühürleri içinde biçimleri ve süslemeleriyle dikkat çekici ve önemli bir gruptur. Bu mühürlerin en geç dönem örnekleri 2. yerleşim katmanında, en eski örnekleri ise 7. katmanda bulunmuştur. Mühürler, tekstil ürünleri ve ekmek somunu gibi farklı yüzeyler üzerindeki çeşitli kullanımlarına göre sınıflandırılmaktadır. Söz konusu mühürlerin sahiplik işareti olarak kullanılmış olduğu açıktır. Çatalhöyük'teki üç mezarda bulunan dört mühür, bunların bireyler tarafından kullanılan

kişisel eşyalar olduğunu ve mühürlerin tepelerindeki deliklerin bu mühürlerin boyuna takılarak taşındığını kanıtlamaktadır. Bulunan birçok mühür geometrik desenli olmakla birlikte son yıllarda leopar ve ayıya benzer figürlerin resmedildiği mühürler de bulunmuştur.

Ölü Gömme

Çatalhöyük Neolitik Kenti'nin en dikkat çekici özelliklerinden biri, ölümlerin evlerin içinde zeminin altındaki platformlara gömülmesidir. Kazı alanında bulunan 400'dan fazla iskelet, ölünün nasıl ve nereye gömüleceği ile ilgili genel kuralların olduğunu göstermektedir. Çok erken yaşta ölen çocuklar, genellikle evlerin güney köşesindeki ocak veya fırının olduğu kısma gömülüyordu. Yetişkinler ise evin kuzey bölümündeki yer altı platformlara defnedilmekteydi. Yeni doğmuş bebeklerin gömülmesi ise Çatalhöyük'te özel bir kategori oluşturmaktadır. Bu kalıntılar genellikle bir boşluğun kullanımının değiştirilmesinde ya da bir inşaat başlangıcında tabaka kalıntısı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bazı evler, tercihen buraya gömülen insanlar nedeniyle "atalara ait" defin yerleri olarak kullanılmıştır. Tek bir evde 60 kadar insan gömülmüşken, diğerlerinde iki veya üç tane iskelet bulunmuş, bazılarında ise hiç defin gerçekleştirilmemiştir. Evlerin altına gömülen insan bedenlerinin yer değiştirmesine ilişkin kapsamlı kanıtlar elde edilmiştir. Gömüldükten sonra başları ile kol ve bacakları alınmış yetişkin erkek ve kadın iskeletlerine rastlanmıştır. Ayrıca alçıyla doldurulmuş bir erkek kafatası, yetişkin bir kadın iskeletinin kollarında bulunmuştur. Aynı noktada yeniden inşa edilen evlerin altında eski iskeletlerden alınmış dişlerin sonraki dönemlere ait iskeletlerde yeniden kullanıldığı görülmüştür (Hodder 2010). Yerinden alınan ve bir süre yer değiştiren iskelet parçalarının daha sonra evin duvarlarını destekleyen temellerin zeminine özellikle yerleştirildiği tespit edilmiştir. Bu da atalara olan özel soy bağlarının bir kanıtıdır (Hodder 2006).

4040 Alanında bir platform içine taşınan Neolitik çocuk gömüsü

Çatalhöyük Batı

Doğu Çatalhöyük'ten itibaren nehrin diğer yakasında, takip eden Kalkolitik dönemde Batı Höyüğü meydana gelmiştir. İki höyük arasında kusursuz bir sürekliliğin olması muhtemeldir. Batı Höyüğü'nde keşfedilen arkeolojik kalıntıların analizleri, Milattan Önce 6. milenyumdaki gelişmeler ile Çatalhöyük'teki Neolitik Dönemden Kalkolitik Döneme geçişi daha iyi anlamamıza imkan vermektedir. Mimari, gömü ve el sanatlarında gözle görülebilir yoğun değişimler bulunmaktadır.

Büyük iç payandalı ve boyalı zeminli yapıları ortaya çıkarmak ve Kalkolitik Dönemde çok katlı yapı geleneğinin devam ettiğini ispatlamak amacıyla Batı Höyüğü'nde kazılar devam etmektedir. Ancak ev yapım gelenekleri Doğu Höyüğü'nün üst katmanlarında değişmekte olup, sonraki Batı Höyüğü'nde evler daha bağımsız ve kendi kendine yeterli hale gelmiştir. Batı Höyüğü'nde kazılar, merkezi bir oda etrafında düzenlenmiş daha büyük, daha komplike ve çok odalı evleri ortaya çıkarmıştır. Ortada, sıvalı oda ve merkezi ocaklar keşfedilmiştir. Evde yemek hazırlama ana odanın kenarından ziyade, merkezde gerçekleştirilmektedir.

Batı Çatalhöyük'te evlerde atalık üzerine vurgunun azaldığı görülebilmektedir. Batı höyüğü'nde zemin altında gömülere ait herhangi bir kanıt bulunmamaktadır. Gömme işinin alan dışında gerçekleşmiş gibi olduğu görülmektedir. Bu dönemde mezarlar toplu olarak oluşmuş olabilir.

Batı Çatalhöyük'te sanat ve çömlekçilikte önemli değişikliklere ait kanıtlar bulunmaktadır. Şimdiye kadar; Batı Höyüğü'nde figürlü ya da geometrik duvar resimler ya da rölyeflere rastlanmamıştır (Last 1998). Ev duvar yüzeylerine daha az önemin verildiği Batı Höyüğü'ndeki duvarlardaki sıvalar, asıl Neolitik Doğu Höyüğü'nde birbiri ardından gelen çoklu katmanlara da sahip değildiler.

Sanat, daha ziyade evde çömlekçiliğe kaymaktadır. Doğu Çatalhöyük'teki evlerin duvarlarındaki sembolik detaylandırma, Batı Höyüğü'nde çömlekçiliğe kaymaktadır. Detaylı boyanmış çanak çömleğin (Daha erken Neolitik Doğu Höyüğü'ndeki boyasız çanak çömlekten farklı) yanı sıra bezenmiş taş vazolar ve seramik ocaklara ait kanıtlar bulunmuştur. Boğa başları, taraklı ayı figürleri, kadın ve başsız vücut resimlerinin bulunması nedeni ile tamamen bezenmiş çanak çömlekler Neolitik Doğu Höyüğü'nün betimlemelerinin devamını göstermektedir (Hodder 2006).

Klasik ve Bizans Dönemi

Neolitik yerleşmeler Doğu Höyüğü'nün neredeyse tüm noktalarında meydana gelmiştir. Ancak; çoğu alanda sonraki dönem yerleşmelerinin kalıntıları Neolitik katmanları örtmektedir. Sonraki dönem asıl

yerleşmenin Helenistik dönemlerde başlamasına rağmen, alanda Son Tunç Çağının bazı kalıntıları bulunmaktadır. Neolitik ve Kalkolitik seviyelere ulaşmak isteği ile Doğu ve Batı Höyüklerinde gerçekleştirilen kazılar, Bizans Dönemine doğru bir Geç Roma Dönemi düzenini Çatalhöyükte ortaya çıkarmaktadır. Doğu Höyüğünde keşfedilenler şunlardır:

- Bizans gömüleri, bazıları mezar eşyaları ile birlikte bulunmakta,
- Büyük bir miktarda çanak çömlek içeren Helenistik kuyular,
- 2 tane Geç Dönem Helenistik/ Erken Dönem Roma yapıları,
- Bir tane daire ve 4 tane dikdörtgen Geç Dönem Bronz Çağı fırın kompleksi,
- 59 adet bütün gömüye sahip bir Bizans ve erken Selçuklu Mezarlığı,
- Bir Selçuklu Dönemi yapısı, muhtemelen bir saat kulesi,

Batı Höyüğündeki kazılar, Helenistik dönem çanak çömlekleri, Geç Klasik Dönem gömülerini ve bozulmamış bir Bizans lahitini ortaya çıkarmıştır. En az 10 hektarlık bir alanı kaplayan, batı sınırı Doğu Höyüğünden sadece birkaç yüz metre ileride uzanan bir büyük Bizans alanı da keşfedilmiştir. Bu alan fiziki olarak gözle görülebilir düzeyde olmayıp, çanak çömlek, kemik ve mozaikler anlamlı bir şekilde yayılmış olarak bulunmaktadır. Alanın varlığı, Çatalhöyük'teki kazılarda rastlanan Bizans gömülerine uygun bir yerleşimin içeriğini sağlamaktadır.

1.5.2. Alanın Önemi

Çatalhöyük'te 1960 ların başlarında gerçekleştirilen kazı çalışmalarından önce, Bereketli Hilal dışındaki ilk çiftçi yerleşimleri ve köyler hakkında tahminde bulunmak için çok az kanıt vardı. Bu nedenle, İngiliz Arkeolog James Mellaart'ın Çatalhöyük'teki keşifleri büyük ilgi uyandırdı. Alanın önemini vurgulayan ilk konular, erken bir tarihte kurulmasına rağmen geniş bir alana yayılması ve Yakın Doğu'daki medeniyetin beşiği varsayılan alanın dışındaki konumu olmuştur. Alanın önemli olmasını sağlayan temel bir faktör de hiç şüphesiz ki, Moritner Wheeler tarafından "meraklı ve bazen biraz korkunç sanatkârlık" olarak tanımlanan sanattı. Yine de bu sanatkârlık, "sosyal gelişmenin düzeyinin artmasında olağanüstü başarı gösteren" bir alanı farklı kılmaktadır (Mellaart 1967).

Günümüzde, Çatalhöyük'te, Anadolu'daki ve Doğu Akdeniz Bölgesi'ndeki ilk ya da en büyük çiftçi toplumunun bulunmadığını biliyoruz. Ancak, Çatalhöyük, Neolitik Dönem'de Yakın Doğu'yu baştan sona etkisi altına alan kültürel ve ekonomik değişikliklerde temel bir katılımcı olmuştur. Anadolu'daki stratejik konumu, Çatalhöyük'ü, Neolitik hayat tarzının Avrupa ve daha ilerisine yayılmasında köprübaşı yapmıştır. Çatalhöyük Neolitik Kenti, büyüklüğü (yaklaşık 14 ha. büyüklükte, nüfus 3.000-8000 arası), yerleşmenin devam ettiği süre (2.000 yıldan fazla), duvar resimleri, kabartmalar ve heykeller gibi sahip olduğu pek çok sanat eseri ve mükemmel derecedeki korunmuşluğuyla göze çarpmaktadır. Çatalhöyük,

medeniyete doğru atılan ilk adımları; ilk yerleşik tarımsal hayatı (Cauvin 1994; Mithen 2003) ve yerleşik köylerden kentsel yığılmalara geçişe neden olan tüm süreci, anlamamızda büyük öneme sahiptir.

Çatalhöyük, sadece 7.400-6.200 MÖ. tarihleri arasına tarihlenen Neolitik yerleşimi açısından değil aynı zamanda tarih öncesi sosyal örgütlenmeye, kültürel yaşantı ile insanların ilk yerleşik hayata ve tarıma geçişine ışık tutan ünik bir kanıt olması açısından da evrensel bir öneme sahiptir. Bütün bunlar Çatalhöyük Dünya Miras Alanını çok iyi korunmuş Neolitik Yerleşimin ender bir örneği yapmakta ve tarih öncesi insanın anlaşılması açısından temel alanlardan biri olarak dikkate alınmasını sağlamaktadır.

Çatalhöyük, Neolitik dönem sonrası da çeşitli dönemlerde yerleşilmiş bir alan olup, Antik dönem ve Bizans döneminden de çeşitli arkeolojik kalıntılara alanda rastlanmaktadır. Yalnız mimari kalıntılar değil, jeoloji, flora ve fauna araştırmaları da Çatalhöyük'te uzun dönemde yaşanan değişimleri ortaya koymaktadır. Çatalhöyük'ün bütün geçmişi ve şimdiki durumuyla ele alan, tarihsel süreç içinde sit alanının yaşadığı değişimleri, dönüşümleri ve süreklilikleri irdeleyen kapsayıcı bir bilgilendirme politikasının oluşturulması ve bu bilgi birikimini toplumla paylaşılmasına yönelik projelerin geliştirilmesi alanın daha geniş kapsamlı ve daha net olarak anlaşılmasını sağlayacaktır.

Kriter (iii): Yaşayan veya yok olan bir kültür geleneğinin veya uygarlığın ünik veya olağanüstü, ender rastlanan bir temsilcisi olması,

Dünyadaki ilk kent merkezlerinden biri olarak, Çatalhöyük, insanlık kültürünün gelişmesinde kurucu nitelikte bir döneme şahitlik eden bir istisnadır. Yaşı, büyüklüğü, korunmuşluk durumu ve yerleşmenin kullanıldığı uzun süre sayesinde Çatalhöyük, 9.000 yıl öncesindeki hayatın araştırılması için özgün bir fırsat sunmaktadır. Alandaki duvar resimleri, heykelcikler ve cenaze töreni ritüelleri gibi kanıtlar, Küçük Asya'daki bu döneme özgü olan ve yoğun olarak görülen güçlü kültürel ve sanatsal gelenekleri doğrulamaktadır. Yerleşmedeki sosyal yapı ve sosyal üstünlük, ritüellerin performansı, atalara ve hayvan ruhlarına bağlantılar ve yücelere katılımcılık aracılığıyla yaratılmıştır. Çatalhöyük'teki din ve ruhsallık; ev, insan vücudunun parçaları ve vahşi hayvanların tehlikeli bölümlerinin dolaşımı ile çok yakından bağlantılıdır. Evlerin içinde, insan kafataslarının bir nesilden bir başka nesile geçişi uygulamaları, vahşi erkek büyükbaş hayvanları içeren şölenler düzenlemek ve bu ritüel olaylarını, evlerde sembolizmin yoğun kullanımı aracılığıyla hatırlamak, mitlerin ve yerleşmedeki günlük uygulamaları aşan anlamların kompleks dünyasına işaret etmektedir. Çatalhöyük yerleşmesi M.Ö. 5.500 yılında sona erse de, kazılar, Akdeniz, Avrupa ve Ortadoğu geleneklerini bugüne kadar etkilemeye devam eden sanatsal geleneklerin kanıtlarını ortaya çıkarmıştır. Bunlar; Anadolu yaşamında halen benimsenmeye devam eden boğa sembolizmi, Kibele kültü ve halı (ve kilim) motifi geleneklerini içermektedir. Kaynağını Çatalhöyük'ten alan uzun ömürlü etkiler olsa da, genelde sembolik olarak görülen Neolitik yaşam biçimi kaybolmuştur.

Türkiye'nin pek çok yerinde ve dünyada, özellikle sokak bulunmayan yığılma formundaki yerleşmeler kaybolmuştur. Yerel bağlamda özellikle, özenli sanatsal anlatımların yayılması artık görülmemektedir. Çatalhöyük, başkanları ya da kamusal mekânları olmayan eşitlikçi bir topluma sahipti. Bu özgün toplumsal oluşum yolu, çok önce kaybolan bir kültürel gelenekten kaynaklanıyordu.

Kriter (iv): Bir yapı tipinin seçkin bir örneği, ya da insanlık tarihinin önemli bir aşamasını veya aşamalarını gösteren bir mimari veya teknolojik bütünün veya peyzajın örneği olması,

Çatalhöyük, büyüklüğü, sanatsal çalışmaların yoğunluğu ve mükemmel korunmuşluğuyla Neolitik dönemde insanların eşitlikçi bir toplum oluşturmaya en güzel örnektir. Alan, ilk toplumların gelişmesine Anadolu'nun önemli katkısını göstermektedir. Çatalhöyük'teki ev, diğer ve ilk dönemlerdeki evlere göre farklıdır. Çatalhöyük'teki binalar birbirine çok yakın bir şekilde bir arada bulunuyordu bu nedenle çok az sokak vardı ya da hiç yoktu. Evlere erişim çatılardan evlerin içine inen merdivenler aracılığıyla sağlanıyordu. Kamusal ve özel alanlar arasında ayırım yoktu. Sembolizm ve ritüel, cenaze töreni ve ata, değişim ve sosyalleşme, hepsi evlerde yer alıyordu. Çatalhöyük'te evlere verilen önem açıktır ve bu aynı zamanda, yerli üretimin daha merkezi bir hale geldiği Anadolu ve Ortadoğu'daki daha geniş bir sürecin parçasıdır. Çatalhöyük'te ortaya çıkan özgün yerleşme deseni bize yalnızca Neolitik dönemdeki günlük hayatı ve sembolizmi detaylı bir şekilde anlama fırsatı sunmaz aynı zamanda yerleşik hayata ve kentsel yığılmaya geçişe neden olan ve sonrasındaki yavaş ve uzun erimli süreçleri de kavrama fırsatı sunar.

2 Alanın Korunması ve Yönetimi

2.1. Alanın Koruma Statüsü

Çatalhöyük Neolitik Kenti ilk olarak Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.12.1981 tarih ve A-3256 sayılı kararı ile sit alanı olarak ulusal envanterimize kaydedilmiştir. 07.12.1994 tarihinde Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun kararı ile alanın çevresi 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmiştir. Daha sonra Çatalhöyük Neolitik Kenti'nin Dünya Miras Listesine adaylığı kapsamında alanın durumu yeniden değerlendirilmiş ve Koruma Kurulu'nun 28.06.2010 tarih ve 3890 sayılı kararı ile 1. ve 3. Derece Arkeolojik Sit Alanları genişletilmiştir.

2.2. Yasal ve Kurumsal Çerçeve:

1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenen Çatalhöyük Neolitik Kenti ile 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenen tampon bölgesi 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çerçevesinde koruma altına alınmıştır. Koruma ve gelişmeye yönelik tüm faaliyetler Koruma Bölge

Kurulunun onayı ile 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa uygun olarak gerçekleştirilmektedir.

Ören yerlerinde gezi yolu düzenlemesi, meydan tanzimi, açık otopark, WC, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi üniteler koruma kurulundan izin alınmak kaydıyla yapılabilmektedir.

1. ve 3. Derece Arkeolojik Sit Alanları dışındaki alanlardaki uygulamalar Konya Büyükşehir Belediyesinin yetki ve sorumluluğundadır.

Koruma Kanununun 45. maddesi uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılan kazılarda ortaya çıkarılan taşınır kültür ve tabiat varlıklarının bakım ve onarımları kazı başkanlığınca yapılmaktadır. Kazı başkanlığınca gerçekleştirilen arkeolojik kazı ve tüm koruma faaliyetleri düzenli olarak Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ya da Konya Müze Müdürlüğü vasıtası ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca izlenmekte ve denetlenmektedir. Projelerin uygulanmasına ilişkin herhangi bir problemin yaşanması halinde ise söz konusu kurumlar tarafından yasal işlem yapılmaktadır.

Dünya Miras Alanı olarak kaydedilen 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı ağırlıklı olarak hazine (devlet) mülkiyetinde olup, diğer taraftan Dünya Miras Alanının tamponu olarak belirlenen 3. Derece Arkeolojik Sit alanı ise çoğunlukla tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirildiği özel mülkiyetteki alanlardır.

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında Çatalhöyük Neolitik Kenti arkeolojik sit alanı olarak tanımlanmakta olup, yakın çevresindeki alanlar, "tarımsal nitelikli alanlar" olarak belirlenmiştir. Böylece; alan ve çevresi üzerinde olumsuz etki yaratabilecek imar faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi önlenmiştir.

Söz konusu planda, planlama bölgesinde tarımsal üretim yapılan veya yapılmaya uygun olan ya da ihya ve ıslah edilerek tarımsal üretim yapılmaya uygun hale dönüştürülebilecek tüm arazilerin korunması öngörülmüş olup, tarımsal niteliği korunacak alanlarda farklı kullanım kararlarının getirilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Bunun yanı sıra; 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile planlama bölgesinde var olan tüm doğal ve kültürel değerlerin planda öngörülmüş genel ilke ve hedefler çerçevesinde korunacağı hükmü getirilmiştir.

Ayrıca; Çatalhöyük Araştırma Projesi, Dünya Miras Alanına ve çevresindeki peyzaja olumsuz etki yaratmayacak şekilde imar ve tarımsal faaliyetlerin geliştirilmesi ve toplumda bu konuda gerekli bilincin oluşturulması konusunda yerel halkla birlikte çalışmaktadır.

Çatalhöyük Neolitik Kenti sınırları içerisinde pek çoğu korumaya yönelik uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Örneğin, hem kazı alanın sergilenmesine olanak sağlayan hem de koruyan geçici ve kalıcı üst örtü inşa edilmiştir. Kazı ve depo gibi araştırmaya yönelik uygulamalar, Dünya Miras Alanı sınırları dışında alan üzerindeki etkisi minimize olacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

Alanın ilk olarak 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak koruma altına alınmasından sonra Doğu Çatalhöyük tel bir çitle çevrilmiş ve güvenlik görevlilerince korunması sağlanmıştır. Alanın sınırlarının 1996 yılında genişletilmesiyle Batı Höyüğü de 1. Derece Arkeolojik Sit Alanına dahil edilmiştir. Böylece; daha aşağıda ve düz bir höyük olması nedeni ile tarımsal kullanıma elverişli olan Batı Höyüğü'nde tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi engellenmiş ve Doğu Höyüğünde olduğu gibi bir çitle çevrilen alanın güvenlik görevlilerince korunması sağlanmıştır.

Çatalhöyükün genel güvenlik yönünden korunması Çumra Kaymakamlığının yetki ve sorumluluğundadır.

Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planında, yönetim alanı sınırları içerisinde yeni yapılaşmanın gerçekleştirilmemesi, alandaki mevcut ve yasal yapıların ekonomik ömrünü doldurana kadar gereksinimlere göre işlevlendirilerek kullanılması yaklaşımı benimsenmiş ve bu doğrultuda eylemler tanımlanmıştır.

2004 Çatalhöyük Yönetim Planı

Çatalhöyük için ilk yönetim planı Avrupa Birliği Euromed Heritage II Programı çerçevesinde, Temper Projesi kapsamında hazırlanmış ve 2004 yılında tamamlanmıştır. Söz konusu yönetim planı 2002 yılında başlayan 18 aylık bir sürede ele alınmıştır.

2004 yılı yönetim planının hazırlanması sürecinde çok sayıda paydaş ve ilgi grupları yer almıştır. Yönetim planının ortaya koyması gereken konulardan biri, Çatalhöyük'deki çeşitli bilimsel, yerel ve kamusal taraflar arasındaki anlaşmazlıklardır. Çoğunlukla bunlar, alandaki yerel tarımsal kullanım ile kazıları, yerel ve bölgesel perspektiften görülen turizm gelişimini, alanın kültürel peyzajı ile birlikte korunmasını ve sıkça alanın dışında alınan ve alanı etkileyen kararları içermektedir. Paydaşlarla resmi ve gayri resmi toplantıları kapsayan yönetim planı danışma süreci Çatalhöyük Araştırma Projesi tarafından yürütülmüştür. Ayrıca, yönetim planı hazırlama süreci; belirli ilgi grupları ve alanın diğer açılardan değeri ile alandaki farklı ilgi grupları arasında nasıl bir ilişkinin kurulacağı ve bu ilişkinin nasıl koordine edileceğini ortaya koymada yararlı olmuştur.

Yönetim planının amacı, Çatalhöyük'ün kültürel öneminin alana uygun politikalar ile korunması olmuştur. Yönetim planı, planlama, tasarım, kazı, koruma, bilgi yönetimi, bilgilendirme ve turizm konularında yönetim politikalarını kapsamış olup, ayrıca, planda alanın bölge içerisindeki sosyal ve ekonomik kalkınma açısından değeri de dikkate alınmıştır. Yönetim planında alan için belirlenen yönetim hedefleri aşağıda yer almaktadır:

Hedef 1: Alan içinde bulunduğu ortam ve çevresindeki peyzajla birlikte değerlendirilmeli ve yönetilmelidir.

Hedef 2: Alanın araştırma açısından önemi, bilgiye, eğitime ve alana daha iyi erişim sağlanarak geliştirilmelidir.

Hedef 3: Mümkün olan her yerde, yerüstünde ve yeraltında bulunan arkeolojik eserler üzerindeki tahribatlar minimize edilmelidir.

Hedef 4: Kazıdan çıkarılan arkeolojik buluntular uygun koşullarda muhafaza edilmeli ve sergilenmelidir.

Hedef 5: Yerel topluluklar alanın ve çevresinin korunması ve yorumlanması sürecine ortak olmaları konusunda teşvik edilmelidir.

Hedef 6: Alana gelen ziyaretçilere nitelikli bilgilendirme ve eğitim malzemelerini içeren güvenliği sağlanmış (safe-secured) ve bilgilendirici bir ziyaret sunulmalıdır.

Hedef 7: Yönetim planında yer alan politikaların herbiri sürdürülebilir olmalı ve alanın arkeolojik, bilimsel ve peyzaj değerlerine zarar vermemelidir.

Hedef 8: Yönetim Planı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından resmi olarak Kabul edilmeli ve bir planlama rehberi olarak Çumra Belediyesince kullanılmalıdır.

2004 yılında hazırlanan Çatalhöyük Yönetim Planı ülkemizde hazırlanan ilk yönetim planı olmasına karşın ilgili mevzuat öncesi hazırlanmış olması nedeni ile resmîyet kazanmamıştır. Ancak, ilgili mevzuatın oluşmasına katkı sağlamış ve 2004 yılından beri alandaki çalışmalar için yol gösterici olmuştur. Ayrıca; şu anki yönetim planının hazırlanması sürecinde de 2004 yılı yönetim planı da dikkate alınmıştır.

3. Alandaki Arkeolojik Kazı ve Araştırma Çalışmaları

Çatalhöyük'teki arkeolojik kazı çalışmaları 1961 yılında İngiliz arkeolog J. Mellaart tarafından başlatılmıştır. 1965 yılında ara verilen çalışmalar, 1992 yılından bu yana Stanford Üniversitesinden Prof. Dr. Ian Hodder'ın kazı başkanlığında Çatalhöyük Araştırma Projesi çerçevesinde yürütülmektedir. Söz konusu projede yer alan üniversite ve kuruluşlar ile araştırma, bilimsel ve arkeoloji grupları isimleri Paydaşlar bölümünde listelenmiştir.

Alanın % 4'den daha az bir bölümü kazı vasıtası ile çalışılmıştır. Dünya Miras Alanı, jeo-fizik araştırma ve hava fotoğraflarını içeren, hem stratejik kararlar hem de günlük yönetimi geliştirmeyi amaçlayan araştırma programlarına tabi tutulmaktadır.

3.1 Arkeolojik Araştırma Çerçevesi / Öncelikleri:

Görev Beyanı, Araştırmanın Tarihi ve Arşiv Raporları www.catalhoyuk.com internet adresinde mevcut kılınmıştır.

Koruma odaklı olarak yürütülmekte olan 25 yıllık Çatalhöyük Araştırma Projesinin uzun dönemdeki amacı, bu yerleşim yerindeki inceden inceye işli, sembolik üretimin, çevresel, ekonomik ve sosyal bağlamıyla birlikte ele alınıp yorumlanmasıdır.

Zaman içerisinde daha spesifik hedefler geliştirilmiştir. Çatalhöyük Araştırma Projesi en son bilimsel analizleri sahada ve laboratuarda arkeolojik malzemelere uygulamayı hedeflemektedir.

Şu anki projenin **ilk safhasında** (1993-1995), minimal ölçekte kazı gerçekleştirilmiş ve kazıdan önce alanın mümkün olduğunca anlaşılabilmesi amaçlanmıştır. Bölgesel araştırma, planlama ve höyüklerin yüzeyinin çalışılmasına, yüzey temizliğine, daha önceki kazı çukurlarının aşınmış profillerinin çizimine, jeofizik araştırmalara yoğunlaşmıştır. Projede ayrıca; 1960 yılında James Mellaart tarafından kazılan ve müzelerde bulunan malzemelerin yeniden değerlendirilmesi de yapılmıştır.

Araştırmanın 2. safhasını kazı (1996-1999), analiz ve yayın (2000 – 2002) oluşturmuştur. Araştırma, alanın oluşum süreçleri üzerine sorular sorarak ve alandaki kerpiç yapıların bazen tapınak olup olmadığı (Mellaart tarafından önerildiği üzere) ya da bunların tümünün konut olup olmadığı hususlarını anlamaya çalışarak, bireysel yapılara odaklanmayı amaçlamıştır. Kazılar Doğu Höyüğü üzerinde kuzey ve güney kısımlarında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın 3. safhası kazıları (2003-2008) ve onu takip eden analiz ve yayını kapsamıştır (2009-2012). 3. safhada araştırmanın amacı bireysel yapılardan bir bütün ve daha büyük toplum yapısı olarak alanın sosyal coğrafyasına yönelmiştir. 4040 ya da Kuzey kısmındaki amaç, aynı döneme ait yapılar arasındaki çeşitliliği anlamaktır. Alanın daha üst seviyelerindeki mimari örgütlenmeyi keşfedilebilmek amacıyla Güney kısmında da kazı devam etmiştir. Kalkolitik Batı Höyüğünde ise Trakya Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Berlin Üniversitesi ve SUNY Buffalo'dan ekipler tarafından höyüğün tüm sosyal coğrafyası ortaya çıkarılmıştır.

Sosyal coğrafya odaklı projenin 3. safhası daha fazla spesifik bileşenlere sahip olmuştur. Bir bileşeni sosyal ve ekonomik farklılaşmayla, bir başka bileşeni de bireysel konut ve onun maliklerinin ötesinde sosyal gruplarla ilgilenmiştir.

Araştırmanın 4. safhasının amacı (2012-2018) kazılmamış alanları da dahil ederek, jeo-fiziksel araştırma ve hedeflenmiş kazıları gerçekleştirerek alanın sosyal coğrafyasını daha iyi anlamamızı sağlamaktır. Bu safhada, ayrıca; alanın iç örgütlenmesinin alan çevresindeki peyzaja yayılıp yayılmadığı da ortaya çıkarılacaktır. Proje, alanın zamanla geliştiği yolları ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. (Alanın sosyal coğrafyasının zaman içerisinde nasıl geliştiği ve yerleşimin farklı aşamalarında nasıl değiştiği gibi).

Böylece projenin yörüngesi bireysel yapıların çalışılmasından topluluklara ve daha büyük ölçekli sosyal coğrafya ile zaman içerisindeki değişime doğru olmaktadır. Başından sonuna kadar asıl kaygı ise alandaki yapıların yanmamış kerpiç duvarlarının korunması olmuştur. Alandaki araştırma zaman içerisinde aşama aşama değişmiştir. İlk elverişsiz ve büyük ölçekli metotlara odaklı iken Türk ve uluslar arası koruma danışmanlarından edinilen bilgilerin yanı sıra yerel malzeme ve uzmanlıkları kullanan spesifik ve küçük ölçekli çözümlere doğru yönelinmiştir.

3.2. Arkeolojik Buluntuların Korunması:

Alandaki arkeolojik kalıntıların korunması Kazı Başkanlığı ve Konya Müze Müdürlüğü'nün yetki ve sorumluluğundadır. Çatalhöyük Projesi ekibi tüm alanın korunmuşluk durumunu gösteren bir çalışma yürütmektedir.

Çatalhöyük kazı ekibi 1992 yılında başlatılan kazılar çerçevesinde sit alanının korunması ve topluma sunulmasına da önem vermiş ve kazı ile koruma çalışmalarını baştan itibaren eşgüdümlü olarak planlamışlardır.

Alan araştırmasının yanı sıra Çatalhöyük Araştırma Projesinin temel amaçlarından biri koruma ve restorasyondur. En son bilimsel teknikler ile bilgi kullanılarak duvar resimlerinin, heykelciklerin ve diğer buluntu ve kalıntıların korunması, sergilenmesi ve restore edilmesine yönelik metotların araştırılması, duvar resimlerinin bakımlarının yapılması ve restore edilmesinin yanı sıra zaman içerisinde durumlarının izlenmesi amaçlanmaktadır.

Çatalhöyük Araştırma Projesinin bütüncül koruma programı ile kazı sezonu ve dışındaki dönemde, kerpiç duvarlar ile duvar resimlerinin acil stabilizasyonu ve korunmasının yanı sıra, durum araştırması,

çevresel izleme, malzeme analizi, koruma işlemlerinin geliştirilmesi, test etme ve uygulama imkanı sağlanmaktadır.

Kazı sezonu boyunca duvarlara, duvar sıvalarına ve alandaki çeşitli mimari unsurlara çeşitli konservasyon işlemleri uygulanmaktadır. Ancak; kazı alanına yıl boyunca müdahale gerekmektedir. Yıl boyunca müdahale gerektiren sorunların üstesinden gelebilmek amacıyla kazı sezonu dışında, yıl içerisinde uzman bir ekibin acil durumlarda müdahale ve gerekli gözlemleri kazı alanında gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda; kazı sezonu dışında yıl içerisinde uzman bir ekip tarafından alanın izlenmesi ve gerekli durumlarda acil müdahalelerde bulunulması Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun bulunmuştur.

Alanda sergilenen farklı yapı tabakaları mümkün olduğunca açıkta ve sağlam bırakılmakta ve lokal güçlendirme ile yıllık olarak bakımı sağlanmaktadır.

Alanın bütünlüğünün korunması amacıyla iki tane koruyucu örtü inşa edilmiştir. Kazı alanları üzerinde koruyucu bir örtü vazifesi gören her iki örtü, kazı alanını çevreleyen betonarme hatıllara oturmakta, sürekli temeller fazla derine inmemektedir (1.00-1.50 m). Ayrıca; arkeolojik katmanlar içerisine çok az bir girinti mevcuttur. Temeller yerleştirilmeden önce kazı ekibi tarafından tüm arkeolojik buluntular taşınmış ve kaydedilmiştir. Kazı, koruma ve sergilemeye yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesine imkan sağlayan koruyucu örtüler arkeolojik buluntuların korunmasında oldukça verimli olmuşlardır.

Koruyucu örtülerin içerisindeki nem ve sıcaklık yıl boyunca düzenli olarak kaydedilmekte ve küçük hayvan ve böceklerin faaliyetleri izlenmektedir.

3.3. Arkeolojik Buluntuların ve Verilerin Muhafazası ve Arşivlenmesi:

Çatalhöyük Araştırma Projesinin önceliklerinden biri de Çatalhöyük'e ilişkin bilginin yaygınlaştırılması olup, proje kazılardan elde edilen bilginin farklı yorumlarını desteklemektir. Alandaki kazı sonucu ortaya çıkarılan buluntular alandaki 3 depoda ve Konya Arkeoloji Müzesi ile Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesinde muhafaza edilmektedir. Yazılı (rapor), görsel, elektronik ve film arşivler ise alanda, Çatalhöyük Araştırma Projesinin Stanford Üniversitesi'ndeki ofisinde ve www.catalhoyuk.com internet adresinde muhafaza edilmektedir.

Arşiv ve depolardaki tüm arkeolojik buluntular Konya Müze Müdürlüğü vasıtası ile Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından idare edilmekte ve tanzim edilmektedir. Alandaki depo güvenli olup, kazı evi ve araştırma alanlarından kolayca erişilebilmektedir. Ayrıca; buluntuların korunması için yeterli koşulları sunmaktadır. Depoların koşulları bozulmalara ve böceklenmeye karşı izlenmektedir.

Alanda 2012 yılı içerisinde ilgi Koruma Kurulu'nun kararı doğrultusunda 3 adet depo ve çok amaçlı salon inşa edilmiş olup, yeni depolama alanlarına ihtiyaç bulunmamaktadır. Ayrıca; Konya'da yeni bir arkeoloji müzesi kurulması amacıyla Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında bir protokolün imzalanmasına ilişkin çalışmalar devam etmekte olup, müze projesine ilişkin çalışmalar tamamlanmak üzeredir.

4. Alan ve Çevresindeki Tarımsal Faaliyetlerin Etkisi

Çatalhöyük belirli bir uzaklıktan fark edilebilen büyük oranda tarımsal bir bölge üzerine kuruludur.

Özellikle çiftçilik bölge halkı için önemli bir geçim kaynağıdır. Kazı ekibi, bölge halkı, yerel yaşam ve tarımın Çatalhöyük'ün bugünkü peyzajının önemli bir parçası olduğunu kabul etmektedir. Proje ekibi duyarlı tarım faaliyetlerini geliştirmek, höyüklerde toprağın daha derin sürülmesini önlemek için çiftçiler arasında bilinç artırmak amacıyla yerel halkla beraber çalışmaktadır. 1 Derece Arkeolojik sit alanında tarımsal faaliyetlerin önlenmesi amacıyla alan çevresi çitle çevrilmiş ve güvenlik görevlileri ile alanın korunması sağlanmıştır.

Çatalhöyük'ün bulunduğu alanın daha çok tarımsal arazi olması ve yerleşimin daha ziyade yaklaşık 60 km kuzey batısında bulunan Konya ilinde yoğunlaşması nedeniyle, alanın peyzajı günümüze kadar korunabilmiştir.

Çatalhöyük, Devlet Su İşlerinin yüzey sulama alanı içerisinde kalmakta olup, alanın yaklaşık 8 km güneybatısında düzenli olarak rasatı alınarak gözlem yapılan Fethiye-181 kuyusu bulunmaktadır. Söz konusu kuyuda Eylül 2012 itibari ile statik seviye 16.16 m'dir. Ayrıca Çatalhöyük çevresinde belgeli ve belgesiz pek çok kuyudan yer altı suyu kullanılarak tarımsal sulama yapılmaktadır. Bu bölgede Devlet Su İşlerinin Yeraltısu Eylem Planı uygulanmakta ve mevcut kuyulara ölçülü su verilmesini sağlayacak sayaç sistemi kullanımı getirilmektedir.

Çatalhöyük'ün çevresindeki alanlardaki yoğun gübreleme ve sulama sistemi, önceden suya doymuş koşullarda korunması sağlanmış organik malzemelerin kaybına neden olurken, tuzun tortulaşmasına ve su seviyesinin düşmesine neden olmaktadır. Paleobotanistler tarafından yapılan analizler, sulamaya bağlı su çekilmesinin henüz höyüğün tabanını etkilemediğini göstermektedir. Ancak; alandaki arkeolojik kalıntıların zarar görmemesi için mevcut su seviyelerinin izlenmesi ve sabit seviyede tutulması gerekmektedir.

Ayrıca; Dünya Miras Alanı çevresinde olası arkeolojik dokuları gözetilen derin kazılmayan ve derin köklü bitki ekilmeyen tarımın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması ve gerekli bilincin oluşturulması amacıyla yerel halkla birlikte çalışılması büyük önem taşımaktadır.

5. Ziyaretçi Yönetimi ve Turizm

Turizm

Ülkemizin en önemli inanç destinasyonlarından birisi haline gelen Konya İli, her yıl önemli miktarda yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmektedir. Özellikle Mevlana kültürü açısından önemli bir inanç turizm potansiyeline sahip olan Konya'da tarih ve kültür turizmi de önemli bir sektördür. Başta Mevlana Müzesi ve Mevlevi Dergahı olmak üzere İl genelinde bulunan farklı dönem ve medeniyetlere ait pek çok camii, medrese, külliye, türbe ve kiliseler ile höyükler kentin inanç turizmi ile kültür ve tarihi turizmi açısından önemli değerleridir.

Ülkemizin en eski yerleşimlerinden biri olan ve önemli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Konya İli'nin sahip olduğu tarihi ve kültürel birikim kültür turizm sektörüne önemli katkılar sağlamaktadır.

Konya'nın tarihöncesi devirlerini aydınlatacak yüzlerce höyük bulunmaktadır ve bunlardan Erbaba Höyük, Süberde Höyük, Sızma Höyük, Boncuklu Höyük, Çatalhöyük, Karahöyük gibi höyüklerde arkeolojik kazılar yapılmış ve bu höyükler bilim dünyasına tanıtılmıştır. Ayrıca Eflatunpınar, Fasıllar, İvriz ve Yalburd gibi Hitit anıtları, Kilistra, Astra, Vasada, İsaura gibi Roma ve Bizans dönemlerinde yerleşim gören önemli antik kentler bulunmaktadır.

Konya, Anadolu Selçuklu devletine başkentlik yapmasının yanında Osmanlı döneminde de önemini korumuştur. Hem Selçuklu ve beylikler hem de Osmanlı dönemlerine ait kervansaray ,medrese, türbe, cami, saray gibi çok sayıda görkemli eser bulunmaktadır. Bunlardan önemli olanları Alaaddin Camii, Sultan Selim Camii, Şerafettin Camii, Kapı Camii; Sırçalı Medrese, Sahipata Medresesi, İnce Minareli Medrese Karatay Medresesi, Kubad-Abad Sarayı, Beyşehir Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi, Mevlana Türbesi, Şems-i Tebrizi Türbesi'dir.

Ücretsiz olarak yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret edilen Çatalhöyük Neolitik Kenti'nde ziyaretçilere ilişkin istatistikî bilgi günlük olarak alanda görevli güvenlik görevlileri tarafından tutulmaktadır. 2012 yılında alanı ziyaret eden toplam yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı 3.025 dir. Ziyaretçi yoğunluğu Mayıs-Haziran aylarında artmakta olup, kazı sezonunda alan fazla ziyaretçi çekmektedir.

Ayrıca; Çumra Belediyesi tarafından yerel halka yönelik her hafta sonu rehber eşliğinde ücretsiz Çatalhöyük gezileri düzenlenmektedir.

2012 yılında Konya Müzesi ve bağlı birimlerini ziyaret eden ziyaretçi sayıları aşağıda verilmiştir.

Müze/Örenyeri Adı	Toplam Ziyaretçi Sayısı
Mevlana Müzesi	1.565.872
Karatay Çini Eserleri Müzesi	110.272
İnceminare Müzesi	72.656
Arkeoloji Müzesi	6.891
Atatürk Müzesi	9.394
Etnografya Müzesi	3.832
Çatalhöyük Örenyeri	3.025

Günümüzde Küçükköy halkı turizm gelirlerinden yeterince yararlanamamaktadır. Alan genellikle günübirlik ziyaretçiler tarafından ziyaret edilmekte ve ne yazık ki bunların pek çoğu ortalama 45 dk kadar alanda vakit geçirmektedir. Her ne kadar alanın karşısında bulunan ve yöre sakini tarafından yaz aylarında işletilen kafe ve hediyelik eşya dükkanı mevcut ise de, bunun tüm yöre halkının ekonomisine bir katkısı bulunmamaktadır.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2013'de ülkemizin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerinin koruma-kullanma dengesi içinde kullanılması ve turizm alternatiflerini geliştirerek ülkemizin turizmden alacağı payın artırılması hedeflenmiş olup, turizm kaynaklarının noktasal ölçekte planlanması yerine gelişim aksları boyunca turizm koridorları, turizm bölgeleri, turizm kentleri ve eko turizm bölgeleri oluşturacak şekilde ele alınması öngörülmüştür.

Bu kapsamda kültür turizminin canlandırılarak marka kültür kentlerinin oluşturulmasına yönelik olarak Adıyaman, Amasya, Bursa, Edirne, Gaziantep, Hatay, **Konya**, Kütahya, Manisa, Nevşehir, Kars, Mardin, Sivas, Şanlıurfa ve Trabzon olmak üzere 15 kent kültür temalı marka kent olarak belirlenmiştir.

Anılan kentlerde;

- Kültürel varlıkların tespit edilerek önceliklerine göre restore edilmesi ve kültürel varlıklara uygun işlevlerin kazandırılması,
- Bu illere yönelik özel bütçeleme çalışmalarının yapılması ve yerel fonların geliştirilmesi,
- Bu illerdeki altyapı ve üstyapı eksikliklerinin giderilmesi,
- Konaklama kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik eylemler tanımlanmıştır.

Ayrıca ulaşımda demiryolu taşımacılığının payının artırılması amacıyla bölgeler arası bağlantıların geliştirilmesine yönelik tanımlanan stratejiye ilişkin hızlı tren projelerinin gerçekleştirilmesi eylem olarak tanımlanmıştır. Bu doğrultuda; mevcut demiryolu bağlantılarını birbirleriyle birleştirecek ve ülke genelinde ana varış noktalarını birbirine bağlayacak hızlı tren hatlarının hayata geçirilmesi öngörülmüştür. Bu kapsamda Ankara – Konya (2011) ve Konya-Eskişehir (2013) arası hızlı tren hizmete açılmıştır. Böylece Konya'nın Ankara-Eskişehir ile olan ulaşım bağlantısı güçlendirilerek, 2-4 saati aşmayan bir sürede erişim sağlanması mümkün kılınmıştır; sonraki aşamada da İstanbul ile bağlantı çalışmaları sürmektedir.

Bu kapsamda; ülkemizdeki kültür turizminin canlandırılmasını amaçlayan Türkiye Turizm Stratejisi 2023'te marka kültür kenti olarak belirlenen ve ulaşım ve altyapısının güçlendirilmesi hedeflenen Konya İli'nin kültür ve tarih turizmi açısından önemli bir değeri olan Çatalhöyük'ün taşıdığı arkeolojik ve kültürel değerlerin yanı sıra peyzaj değerlerini de gözetken, bu değerleri koruma ve kullanım dengesi içerisinde koruyan ve yerel halka ekonomik katkı sağlayan yakın çevresindeki diğer çekim merkezleri/çekim alanlarını da kapsayan dengeli ve sürdürülebilir bir turizm stratejisi yönetim planı ile hedeflenmektedir.

Ziyaretçi Yönetimi

Alandaki bilgilendirme geniş bir ziyaretçi kitlesi tarafınca kolayca erişilebilir şekilde yapılmaktadır. Söz konusu bilgilendirme alandaki ziyaretçi merkezi ve deney evindeki yönlendirme ve bilgilendirme panoları ve sergilerle yapılırken, Çatalhöyük Araştırma Projesinin web sayfası da alan dışında sunulan bilgilendirme kaynaklarından. Kuzey ve Güney Korunakları altında yer alan bilgilendirme ve sergi panoları da alandaki bilgilendirme açısından son derece önemlidir.

Ayrıca; iki ayrı kazı alanının koruyucu örtü sistemleriyle örtülmüş olması, buralarda kazılar devam ederken aynı zamanda da turistlerin ziyaretine açık bulunması sadece buluntuların değil aynı zamanda kazının nasıl yapıldığının da canlı olarak izlenebilmesine olanak sağlamaktadır.

Alana gelen tüm ziyaretçiler bir güvenlik görevlisi eşliğinde gezdirilmektedir. Ziyaretçi güzergahı güvenli olup kazının devam etmesi nedeni ile alandaki değişikliklere karşı esneklik. Ayrıca; ziyaretçilere bilgi verici ve keyifli bir deneyim imkanı sunmaktadır. Höyükteki ziyaretçi yolları/patikalar şimdilik doğal bir görünüm sunmakta ve mevsimsel değişikliklere olanak sağlamakta, ancak toprak kayması ve toprak sıkışmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan yeni patika yolları açmak höyüğün özellikle görünümüne olumsuz etki yapacaktır. Çatalhöyük Araştırma Projesi patika yolun yıpranma ve aşınma durumunu takip etmekte ve bu yollar toprak kaymasını engellemek ve yeniden yeşillenmesi için her üç yılda bir

değiştirilmektedir. Alandaki ip bariyerler alana duyarlı olup, ihtiyaç olması halinde diğer kısımlara da devam ettirilebilir.

Bunun yanı sıra; III. Derece Arkeolojik Sit Alanı sınırları içerisinde 4 adet deneysel evin bütüncül bir çevre düzenleme projesi hazırlanincaya kadar geçici ve temelsiz yapılması ve uygulamaların ilgili belediyesi ve müze müdürlüğü uzmanları denetiminde gerçekleştirilmesi ilgili Koruma Kurulunun 19.07.2012 tarihli kararı ile uygun bulunmuştur.

Alandaki ziyaretlerin rehber eşliğinde gerçekleştirilmesi nedeni ile otopark ve giriş arasındaki kısım hariç yönlendirme tabelalarına çok fazla ihtiyaç bulunmamaktadır.

Günümüzde alanın temizliği ve çöplerin toplanması Çumra Belediyesi'nin katkılarıyla Kazı Başkanlığı tarafından yerine getirilmektedir. Ziyaretçi sayılarının artmasıyla alandaki çöp kutularının sayısı artırılmış ve alanda sigara içilmemesi için üzerlerine ibare konulmuştur.

Alanın yakınında Çumra Belediyesi tarafından yaptırılmış otobüs ve arabalar için bir otopark alanı bulunmaktadır. Söz konusu otoparkın ağaçlarla perdelenmiş olması nedeni ile görsel açıdan ören yeri için olumsuz bir etkisi bulunmamaktadır.

Ayrıca; Marsh Risk Danışmanlık Firması tarafından 2012 yılında alandaki ziyaretçilerin yanı sıra alanda çalışan personel ile araştırmacılara yönelik sağlık ve güvenlik gerekliliklerini belirlemek amacıyla alanda kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. 25 Temmuz 2012 tarihinde Firmanın İstanbul Ofisinden iki temsilci tarafından alan ziyaret edilmiş ve Çatalhöyük'teki tüm muhataplara yönelik riskleri minimize etmek amacıyla detaylı bir rapor hazırlanmıştır. Söz konusu rapor özetlenerek çalışmanın sonuçları ile Çatalhöyük Araştırma Projesi tarafından planan çalışmalar sunulmuştur. Buna bağlı olarak, 2012 Sağlık ve Güvenlik Denetimi'nin Çatalhöyük'ün bir Dünya Miras Alanı olarak yönetimi ile doğrudan ilişkisi ekte yer alan rapor özetinin 3. Bölümünde verilmektedir.

6. Eğitim

Çatalhöyük'ün yaygın ve örgün eğitimde önemli bir rolü vardır. Çatalhöyük Araştırma Projesi tarihi çevrenin eğitim amaçlı kullanılması ve bu kapsamda daha geniş eğitim olanakları yaratılması için uğraşmaktadır.

Proje, kendi uluslar arası ve Türk ekibine bir burs programını içeren alanda ve alan dışında eğitim olanakları sunmaktadır. Ayrıca; yerel köy ve kasabalardan gençler için bir staj programı da sağlamaktadır.

Çatalhöyük Araştırma Projesi yerel halkla ilişkilerin kurulması bu ilişkilerin geliştirilmesi ve güçlendirmesine önem vermektedir. Bu kapsamda;

- Kazı alanında yapılan çalışmalar ve alanı tanıtan bilgiler köyde slayt gösterisi ile yerel halkla paylaşılmakta,
- ÇRP'nin yaptığı kitap bağışları ile Dr. Ayfer Bartu Candan tarafından Küçükköy İlköğretim Okulu'nda oluşturulan kütüphaneye projenin desteği devam etmekte,
- Her yıl Küçükköy halkı tarafından alanın ziyaret edildiği, kazı alanlarının gezildiği ve eğitimsel faaliyetlere katılım sağlandığı bir festival düzenlenmekte,
- Alanın ve projenin tanıtıldığı çocuklara yönelik bir mizah dergisi çıkarılmaktadır.

Ayrıca; alandaki ziyaretçi merkezinde yerel halk kendi sergilerini düzenlemekte ve el sanatlarını üretim projeleri geliştirmektedir.

Ayrıca Gülay Sert "Çatalhöyük Arkeoloji Atölyesi" projesi kapsamında 18-30 Haziran 2012 arasında Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez ilköğretim okulunda görev yapan 224 öğretmene ve 1-3 Temmuz 2012 tarihleri arasında Karapınar İlçesinden 71 öğrenci ve 8 yetişkine Çatalhöyük ile ilgili eğitim verilmiştir.

Küçükköy İlköğretim Okulu, kazı başkanlığı ile yakın işbirliği içerisinde olup, ortaklaşa gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlerle öğrencilerin alan ve kazı çalışmaları hakkında bilgilenmesi sağlanmaktadır.

7. Alana Erişim

Çatalhöyük Neolitik Kenti Konya şehir merkezine yaklaşık 60 km, Çumra İlçesine 12 km, Küçükköye 1 km mesafededir. Yenilenmeye başlanana bir ulaşım yolu sayesinde Konya-Çatalhöyük arası 35 km'ye kadar düşmüştür. Günümüzde Çatalhöyük'e gelen ziyaretçilerin pek çoğu özel araçlarıyla ulaşım sağlamaktadır. Alana toplu taşıma ile erişim çok yetersizdir. Çumra Belediye Başkanlığı her hafta sonu rehber eşliğinde yerel halka yönelik ücretsiz Çatalhöyük gezileri düzenlemektedir. Tur güzergâhlarının dışında olan alana ulaşım bağlantıları yetersiz ve kalitesiz olup, yönlendirme levhaları yeterli değildir.

8. Paydaşlar

Çatalhöyük Neolitik Kenti'nin yönetim hedefleri doğrultusunda en iyi biçimde korunmasında etkili olacak ve yönetim planında önerilen strateji ve politikalardan etkilenecek paydaş gurubu aşağıda belirlenmiştir:

- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tanıtma Genel Müdürlüğü,
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 4. Bölge Müdürlüğü,
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Konya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü,
- Konya İl Özel İdaresi
- Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,
- Konya Müze Müdürlüğü,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Merkez Müdürlüğü,
- Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı,
- Çumra Kaymakamlığı,
- Çumra Belediye Başkanlığı,
- Küçükköy Muhtarlığı,
- Küçükköy Çatalhöyük İlköğretim Okulu,
- Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü,
- Konya Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü,
- Mevlana Kalkınma Ajansı,
- TURSAB Konya Bölgesel Yürütme Kurulu
- KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı,
- Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü,
- Selçuk Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
- TMMOB Mimarlar Odası Konya Şubesi,
- TMMOB Şehir Plancıları Konya Şubesi,
- KOP Üniversiteler Birliği,
- Konya Ticaret Odası,
- Selçuklu Akademik Düşünce ve Araştırma Merkezi (SADAM),
- Türkiye Otelciler Birliği (TUROB)
- Çatalhöyük Yaşatma Derneği,
- Konya ve Mülhakatı Eski Eserler Sevenler Derneği,
- Karaağalılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği,
- Arkeologlar Derneği Konya Şubesi,

- Çatalhöyük Kültür ve Spor Derneği,
- Tema Vakfı Konya Şubesi,
- Kazı Başkanlığı,

Alandaki kazı çalışmaları Stanford Üniversitesinden Prof. Dr. Ian Hodder'ın başkanlığında Çatalhöyük Araştırma Projesi çerçevesinde yürütülmektedir. Söz konusu projede aşağıda isimleri yer alan pek çok üniversite ve kuruluştan gelen çok uluslu bir ekip yer almaktadır. Bunlar:

- Stanford Üniversitesi,
- Liverpool Üniversitesi,
- Londra Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü,
- Polonya, Adam Mickiewicz Üniversitesi, Pre History Enstitüsü,
- Newyork Devlet Üniversitesi, Buffalo
- Trakya Üniversitesi, Edirne
- Selçuk Üniversitesi, Konya
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara
- Southampton Üniversitesi,
- İstanbul Üniversitesi,
- Free Üniversitesi, Berlin
- Kaliforniya Üniversitesi, Merced

Kazı süresince alanda bulunan ekiplerin yanı sıra başka araştırma, bilimsel ve arkeoloji grupları da alandaki çalışmalara katılmaktadır. Bunlar:

- Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü,
- Ohio Devlet Üniversitesi,
- Sheffield Üniversitesi,
- Oxford Üniversitesi,
- Minnesota Bilim Müzesi,
- İstanbul Üniversitesi,
- Wales Üniversitesi, Cardiff,
- Karlsruhe Medya-Teknoloji Enstitüsü, Almanya

9. Alanın Değerleri

Alanın kültürel öneminin yanında yer alan ve kültürel önemini destekleyen değerler de belirlenmiştir. Bunlar iki ana başlık altında değerlendirilebilir:

Kültürel Değerler

Alanının kültürel önemini teşkil eden başlıca somut değerler alanın tarih ve kültür birikimine bağlı değerlerdir.

Neolitik döneme ait büyük ölçekli ve oldukça geniş alanda kazılmış bir yerleşme olarak yerleşme düzeni ve yapıların mimari biçimlenişi hakkında bilgi vermesi, inanç ve toplumsal yaşam ile ilgili bilgi vermesi, açısından arkeolojik değeri,

Alanın Neolitik dönemde avcı-toplayıcı toplum düzeninden yerleşik tarımcı çiftçi köy düzenine geçişi, kesintisiz 2000 yıllık iskan ile ayrıntılı bir biçimde göstermesi açısından arkeolojik değeri,

Dünya kültür tarihinde önemli bir gelişme olan yerleşik toplum düzenine geçişi iyi temsil eden alanın, kazılmış kısımları da dahil olmak üzere genelini iyi korunmuş durumda olması ve topluma sunum açısından da mimari kalıntıların niteliğinin iyi durumda olması nedeni ile korunmuşluk değeri,

Sosyo ekonomik değerler

Küçükköy ve yakın kasabalardan gelen halkın kazı alanı ve kazı evinde istihdam edilerek iş imkânın sağlanması ve kazının yerel ekonomiye katkısı açısından ekonomik değeri,

Kazı ekibinin yerel halkla ilişkilerinin güçlü olması, yerel halkın da katılımı ile alanda çeşitli etkinliklerin düzenlenerek halkın aidiyet duygusunun güçlendirilmesi açısından sosyal değeri,

Multi disiplinli yürütülmekte olan kazı çalışmalarının koruma ve restorasyon projelerinin yanı sıra yerel halk ile ilgi gruplarını entegre edici ve bilgi paylaşımını sağlayıcı projeleri de içermesi açısından sosyal değeri,

Yapılacak bilimsel araştırmalar ve kazı çalışmaları ile bunların ortaya çıkartılarak dönemsel gelişimin izleneceği bir alan olması açısından eğitim değeri,

Çatalhöyük Araştırma Projesinin, kazı ekibinde yer alan gerek uluslar arası gerekse Türk araştırmacı ve öğrencilerin yanı sıra köylerden ve kasabadan katılan yerel halk için eğitsel fırsatlar sunması açısından eğitim değeri,

Çatalhöyük kazısında kullanılan yaklaşımların, yöntem ve anlayışın ülkemizdeki diğer kazılar için bir referans olması açısından eğitim değeri,

10. Alanın Durumunun Değerlendirilmesi

İlgili paydaşlar tarafından dile getirilen alanın ihtiyaçları, güçlü ve zayıf yanları, potansiyeller ve olası tehditleri aşağıdaki gibidir:

10.1 Alanın Sorunları

İlgili paydaşlar tarafından dile getirilen sorunlar şunlardır:

- Çıkan eserlerin yerinde sergilenmesine imkân sağlayan bir müzenin olmayışı,
- Kazıyla açığa çıkan ve başlangıçta oldukça iyi korunmuş olduğu gözlenen kerpiç yapı kalıntılarının yerinde korunmasında karşılaşılan zorluklar,
- Kazıyla açığa çıkan duvar resmi (fresco) gibi arkeolojik ve kültürel-sanatsal değeri olan özel duvar yüzeylerinin korunmasında karşılan sorunlar,
- Çatalhöyük yerleşim özelliklerinin oldukça iyi korunmuş olmasına rağmen, bunların topluma sunumun yetersiz olması,
- Temel eğitim eğitim konuları içinde yer almayan Neolitik dönemi topluma anlatmanın zorluğu,
- Alana düzenli bir ulaşımın olmayışı (ulaşım bağlantılarının zayıf olması),
- Tur güzergâhlarının dışında olması,
- Ziyaretçi kullanımına yönelik altyapının yetersiz oluşu,
- Alana yönelik reklam ve tanıtımın yeterli olmayışı,

10.2 Tehditler

Alanın kültürel önemini ileride tehdit edebilecek unsurlar:

Doğal faktörler:

- Kalıntıların açıkta kalması:

[Kerpiç, yağmura maruz kaldığında koruması oldukça zor bir malzemedir. Çatalhöyük kazı alanındaki kalıntılar da bu nedenle oldukça hassas ve erozyona meyillidir. Kazı yapılmasının ardından kötü koşullara maruz kalması durumunda, kerpiç duvarlar bir ya da iki yıl içinde çökmekte, duvar sıvaları iki gün içinde dökülmekte ve eğer müdahale edilmezse duvar resimleri yarım saat içinde solmaktadır. Eski çağlarda kısmen yanan bazı yapıların kolayca ufalanabilen kerpiç ve sıvalar bırakmış olması da bir sorun teşkil etmektedir.]

- Kışın yoğun kar yağışı:

[Doğu Höyük üzerindeki koruyucu örtülerin her ikisi de sert hava koşulları ve yoğun kar yükünün üstesinden gelecek şekilde tasarlanmıştır.]

- Şiddetli rüzgar,

[Höyük üzerindeki kerpiç kalıntıları tehdit etmektedir.]

- Toprak kayması:

[Kazı yapılmayan alanların üzeri kalın otsu bitki örtüsü ile kaplıdır. Söz konusu bitki örtüsü kazı yapılmayan alanlarda toprak kaymasının önlenmesine hususunda faydalı olmaktadır.]

- Nispi Nem:

[Koruyucu örtüler içerisindeki nispi nem oranındaki belirgin değişim sıvaların dökülmesine neden olabilir.]

- Yangın

[Yangın riskine karşı bir önlem olarak alandaki otlar düzenli olarak kesilmektedir.]

İnsan Faktörü:

- Alandaki tarımın yer altı suyuna etkisi

[Alan çevresindeki sulu tarım ve buna bağlı olarak yoğun gübreleme ve 3. derece arkeolojik sit/tampon bölgede bulunan sulama kanalı yer altı su seviyesinde değişikliğe neden olmaktadır. Önceden suya doygun koşullarda korunması sağlanmış organik malzemelerin kaybına neden olarak tuzun tortulaşmasına ve su seviyesinin düşmesine neden olmaktadır.]

- ekim ve yoğun tarımın yeraltındaki arkeolojik kalıntılara etkisi,

- Höyük üzerindeki koruyucu örtülerin höyüğe ve yeraltındaki arkeolojik kalıntılara etkisi.

Turizm faktörü

- Yürüme yolunun ve muhtemelen arkeolojik kalıntıların aşınması,

- Yürüme yolunun altındaki arkeolojik materyallerin sıkışması,

- Çöplerin artması.

Diğerleri

- İstisare edilmeden gerçekleştirilmesi muhtemel büyük ölçekli bölgesel altyapı projeleri

10.3 Alanın Güçlü Yönleri ve Potansiyelleri

Alanın yukarıda belirlenen değerlerinin yanı sıra, alanın yönetimini etkileyecek güçlü yönleri ve potansiyelleri aşağıda sıralanmıştır:

- Alanın Konya Merkeziye yakın olması,
- Alanın bütüncül algılanabilir olması,
- Tarihsel ve yapılan kazının uluslararası kazı olması nedeni ile tanıtımının iyi yapıyor olması,
- Çatalhöyük'ün ilk kez kazıldığı 1960'lı yıllarda bilim dünyasında büyük heyecan yaratmış olması ve uzun yıllardır temel eğitimde bile adı anılan bir arkeolojik yerleşim olması,
- İkinci dönem kazılarının çok uluslu bir kazı olması,
- Kazı ekibinin öncülüğü ile STK'ların etkin olması,
- Alanın daha çok tarımsal arazi olması ve yerleşimin az olması nedeniyle alanın peyzajının günümüze kadar korunabilmiş olması,
- Arkeolojik kazı, bilimsel araştırma ve restorasyon çalışmalarının devam ediyor olması,
- Arkeolojik kazı ve uygulamalarının eş zamanlı olarak başlatılmış olması ve bu konulardaki planlamanın da birbirini besleyecek şekilde paralel yürütülmesi,
- Kazı ekibini yerel halka yakın diyalog içerisinde çalışıyor olması,
- Küçükköy Çatalhöyük İlköğretim Okulu ile kazı ekibinin uyumlu çalışması,
- İki ayrı kazı alanının koruyucu örtü sistemleriyle örtülmüş olması, buralarda kazılar devam ederken aynı zamanda da turistlerin ziyaretine açık bulunması, böylece sadece buluntuların değil aynı zamanda kazının nasıl yapıldığının da canlı olarak izlenebilme olanağı,
- Alanın eğitim amaçlı kullanım potansiyeli,
- Çevresinde höyüğü tehdit edici bir yerleşim alanının bulunmaması,
- Neolitik döneme ait farklı buluntular vermesi, bunların ortaya çıkartılmasıyla dönemsel gelişimin izlenebileceği bir alan olması,
- Alanın gerek ulusal gerekse uluslararası sponsorlar tarafından benimsenmesi.

11. Vizyon

04-05.06.2012 tarihleri arasında Konya'da düzenlenen "Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı Çalıştay"ında Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı ortak vizyonunun oluşturulması için katılımcılardan fikirlerini sunmaları ve tartışmaları istenmiştir. Çatalhöyük için geliştirilecek olan vizyonun, alanın günümüz ve gelecek nesiller için korunması, geliştirilmesi v.b. temel gereksinimlere dayanması, Çatalhöyük'ün

- bilimselliği,

- kültürel peyzaj değerleri,
- farklı yaşam modeliyle örnek oluşturması,
- insanlık tarihinin yerleşik yaşam biçimine dair önemli bir referans merkezi olması,
- İç Anadolu'nun ilk tarım yerleşmelerinden biri olması gibi özellikleri yansıtmaması gerektiği katılımcılar tarafından vurgulanmıştır.

İçinde bulunduğu peyzajla birlikte korunan ve değerlendirilen, herkes için ulaşılabilir kılınan, en ileri bilimsel yöntemler ile araştırılan, ünik Neolitik yerleşim örneği özelliklerinin ziyaretçilere aktarıldığı ve yerel ekonomiye katkı sağlayan bir Dünya Mirası...

Ayrıca ilgili paydaşlar tarafından dile getirilen alana ilişkin 5 yıllık ve 10 yıllık hedefler şunlardır:

5 yıllık hedefler

- Konya'da yeni bir arkeoloji müzesinin kurulması ve Çatalhöyük için bir bölümün ayrılması,
- 2018 yılında Çatalhöyük Araştırma Projesinin tamamlanmasından sonra Dünya Miras Alanı sınırları içerisinde yer alan Kazı Evinin yatakhane bölümünün örenyeri dışına taşınması,
- Kazı Evinin boşaltılan yatakhane bölümünün eserlerin sergilenebileceği nitelikte bir müzeye dönüştürülmesi,
- Alana ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi,
- Ziyaretçi kullanımına yönelik altyapının yeterli hale getirilmesi,
- Alanın tur güzergahlarına dahil edilmesi,
- Neolitik köyün örgütlenmesini göstermek amacıyla Kuzey bölgesindeki kazının devam etmesi,
- Alanın uzun dönemli gelişimini göstermek için Güney bölgesindeki kazının devam etmesi,
- Doğu ve Batı höyüklerindeki diğer alanların sınırlı kazılarının desteklenmesi ve teşvik edilmesi,
- Alandaki ziyaretçi merkezinin güncellenmesi ve serginin yenilenmesi,
- Ziyaretçi güzergâhlarının ve sürdürülebilir patikaların uygulanması ve uygun işaret ve bilgilendirme tabelaları ile desteklenmesi,
- Doğu Höyüğünün güneydoğusuna doğru Klasik ve Bizans alanında kazıların başlaması,
- Okullarda ve alanda eğitici materyallerin mevcut kılınması,
- Türkçe web sayfasının açılması,
- Arkeolojik buluntuların gerek yerinde gerekse müze ve depolarda korunması ve muhafazası için önlemlerin alınması,

- Alandaki koruyucu örtülerin ve depo binalarının korunma durumlarının Fiziksel Çevre Kontrolü Uzmanlarınca düzenli olarak izlenmesi,
- Alanda ve alan dışındaki bilgilendirme faaliyetlerinin sürdürülmesi ve geliştirilmesi,
- Rehberlere yönelik alanda düzenli eğitim programları gerçekleştirilmesi,
- Konya Turizm Ofisi, TURSAB Konya ve diğer bölgesel tur operatörleri ile bağlantı kurulması,
- Yakın çevredeki diğer ilgi çekici alanlarla turizmi geliştirici, halkın da dahil olduğu girişimlerin başlatılması,
- Sivil Toplum Kuruluşları ve yerel halkın alanın tanıtımı ve korunmasına yönelik faaliyetlere katılımının teşvik edilmesi,
- Alan Başkanlığının yetki ve sorumluluğunun artırılmasına yönelik yasal düzenlemenin yapılması,

10 yıllık hedefler

- Alanın ulusal ve uluslar arası platformda tanıtımının yapılması,
- Köy halkının alanın korunması ve tanıtımında etkin rol oynaması,
- 2018 yılında Çatalhöyük Araştırma Projesinin tamamlanmasından sonra alandaki kazı ve koruma çalışmalarının devam ettirilmesinin sağlanması,
- Alandaki eğitim programlarının geliştirilmesi.

20 yıllık hedefler

- Çatalhöyük'ün Neolitik dönemin çalışılması için bölgede bir merkez olarak gelişmesi,
- Alanın üstün evrensel değerini oluşturan kültürel değerleri ile içinde bulunduğu peyzajın katılımcı ve bütüncül bir yaklaşımla korunması, geliştirilmesi ve tanıtılması amacıyla oluşturulacak yönetim mekanizmasının sürdürülebilirliğinin sağlanması
- Yakın çevresindeki diğer ziyaretçi merkezleri / çekim alanları ile rekabetten ziyade birbirini tamamlayan bir turizm alanı olarak gelişmesi,
- Geliştirilecek dengeli turizm stratejileri doğrultusunda yerel halkın sosyo-ekonomik gelişiminin sağlanması.

12. Yönetim Hedefleri

Çatalhöyük için öngörülen vizyon doğrultusunda, alanın sürdürülebilir yönetimi için 7 temel hedef belirlenmiştir:

Hedef 1: Alanın istisnai evrensel değerini taşıyan tüm özelliklerinin yerel halka aktarılması ve alanın önem ve değerlerinin yerel halk tarafından sahiplenilmesinin sağlanması,

Hedef 2: Alanın peyzajı ile birlikte sürdürülebilir bir şekilde korunması ve yönetilmesi, açığa çıkan eserlerin muhafaza koşullarının iyileştirilmesi

Hedef 3: Alandaki kazı ve araştırmaların devamlılığının sağlanması, alanın araştırma ve eğitim açısından değerlendirilmesinin teşvik edilmesi

Hedef 4: Alanın ve alanda yürütülen çalışma ve projelere ilişkin bilgilerin herkes için erişilebilir kılınması

Hedef 5: Alandaki ziyaretçi sayısının sürdürülebilir bir şekilde artırılması ve alanın güvenli ve tatmin edici şekilde gezilebilmesi için sunum kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla teknik altyapının geliştirilmesi

Hedef 6: Alanın yerel ekonomiye ve bölgenin sosyo-ekonomik gelişimine katkı sağlaması

Hedef 7: Alanın korunması, geliştirilmesi ve tanıtılmasına ilişkin tüm paydaşları bir araya getirecek yönetim mekanizmasının etkin hale getirilmesi ve yönetim planının uygulanabilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanması.

13. Yönetim Politikaları

Arkeolojik kazı ve araştırmalar

Ziyaretçi yönetimi ve sunum

Turizm ve tanıtma

Erişilebilirlik

Eğitim, katılım ve yerel kalkınma

Risk yönetimi

13.1 Arkeolojik Kazı ve Araştırmalar

A.1: Kazıların DMA'nın evrensel değerine zarar vermeyecek biçimde gerçekleştirilmesi

A.1.1. Günümüzde kazı çalışmalarını yürüten Kazı Ekibinin programlarını 2018 yılında tamamlamasından sonra alanda yürütülecek yeni kazı faaliyetlerine ilişkin öneriler belgesinin hazırlanması,

A.1.2. Kazıların Höyüğün mevcut halini koruyacak şekilde devam ettirilmesi ve kazılar sırasında çıkarılan toprağın buna uygun şekilde dağıtılması,

A.1.3. Neolitik köyün örgütlenmesini göstermek amacıyla Kuzey bölgesindeki kazının devam etmesi,

A.1.4. Alanın uzun dönemli gelişimini göstermek için Güney bölgesindeki kazının devam etmesi,

A.1.5. Doğu ve Batı höyüklerindeki diğer alanların sınırlı kazılarının desteklenmesi.

A.2: Kazı sonrası çıkarılan buluntuların uzun dönemli muhafazası için gerekli önlemlerin alınması

- A.2.1. Depo binalarının koşullarının düzenli olarak izlenmesi; ek depo ve çalışma birimlerinin yapılması,
- A.2.2. Alandan çıkarılan eserlerin uzun dönemli muhafazası ve sergilenmesi için malzeme ve koruma uzmanlığının sağlanmasına devam edilmesi,
- A.2.3. Yeni inşa edilecek Konya Müzesi içerisinde Konservasyon ve Restorasyon Laboratuvarının kurulması.

A.3: Alandaki arkeolojik buluntuların zarar görmemesi için gerekli önlemlerin alınması

- A.3.1. Koruyucu örtülerin koşullarının fiziksel çevre kontrolü uzmanlarınca düzenli olarak izlenmesi
- A.3.2. Koruyucu örtülerin uzun vadede aşınma ve yıpranma durumunun izlenmesi,
- A.3.3. Koruyucu örtülerin düzenli bakımının yapılması ve gerekli onarımlar için kaynağın ayrılması,
- A.3.4. Alanda yer alan duvarlara, duvar sıvalarına ve çeşitli mimari unsurlara konservasyon işlemlerinin uygulanması,
- A.3.5. Kazı sezonu dışında yıl içerisinde uzman bir ekip tarafından alanın izlenmesi ve gerekli durumlarda acil müdahalelerde bulunulması.

A.4: Alanda yürütülen kazı çalışmalarına ilişkin bilgilerin yaygınlaştırılmasına devam edilmesi

- A.4.1. Çatalhöyük Araştırma Projesinin 7 yıllık yayın döngüsünü takip etmeyi sürdürmesi (5 yıllık kazı, ardından 2 yıllık çalışma dönemi ve yayın – Cilt serisi UCLA Cotsen Arkeoloji Enstitüsü tarafından yayınlanmakta),
- A.4.2. Kazı ekibindeki akademisyenlerce düzenli aralıklarla makalelerin yayınlanması,
- A.4.3. Çatalhöyük Araştırma Projesinin web sayfasının güncellenmesi,
- A.4.4. Türkçe web sayfasının hazırlanması ve erişimin sağlanması,
- A.4.5. Çatalhöyük Araştırma Projesinin yıllık rapor ve bültenlerle bilgileri sunmaya devam etmesi.

A.5: Çatalhöyük ile ilgili tüm dokümanların tek bir çatı altında toplanarak korunmasının sağlanması

- A.5.1. Çatalhöyük ile ilgili görsel ve çeşitli dillerdeki yazılı literatürün (kazı raporları, fotoğraflar, yayınlar v.b.) derlenmesi,
- A.5.2. Derlenen literatürün Konya Müzesinde belirlenecek bir bölümde toplanması ve sunulması.

A.6: Çatalhöyük'ün Konya Ovası bağlamında kültürel peyzaj ve arkeolojik miras değerinin ortaya çıkarılması

- A.6.1. Konya Ovası Arkeolojik Mirası Araştırma Projesinin geliştirilmesi

13.2. Ziyaretçi Yönetimi ve Sunum

Z.1. Alan içinde ve dışındaki bilgilendirme faaliyetlerinin sürdürülmesi ve geliştirilmesi

- Z.1.1. Güney ve Kuzey koruyucu örtülerinin altındaki bilgilendirme panolarının bakımının yapılması,
- Z.1.2. Sergi panoları için genel bir bilgilendirme modelinin oluşturulması (yazı karakteri, büyüklüğü, renginin belirlenmesi ve Çatalhöyük Araştırma Logosunun kullanılması),
- Z.1.3. Bilgilendirme panellerinde kullanılan bilginin düzenli olarak güncellenmesi,
- Z.1.4. Alan girişi ve Deney Evi için hava koşullarına dayanıklı yönlendirici bilgi panolarının hazırlanması,

- Z.1.5. Kazı ekibinin çalışmalarının ziyaretçi merkezinde sergilenmesine devam edilmesi,
- Z.1.6. Mevcut Deney Evinin yanına evin araştırma açısından değerini ve bilgilendirme aracı olduğunu açıklayan bir panonun yerleştirilmesi,
- Z.1.7. Deney Evinin düzenli bakımının yapılması,
- Z.1.8. Farklı dillerde tanıtıcı broşürlerin hazırlanması,
- Z.1.9. Müzeye gönderilen eserler için bilgilendirme panolarının elde edilmesine devam edilmesi,
- Z.1.10. Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylı 4 adet deneysel evin geçici ve temelsiz olarak yapılması.

Z.2. Alanın ziyaretçiler tarafından buluntular üzerinde tahribata yol açmadan güvenli ve rahatça gezilmesinin sağlanması

- Z.2.1. Kazı alanına giriş ve çıkışların daha güvenli hale getirilmesi, kazı alanı ile yükseklik farkı oluşması durumunda korkulukları olan merdivenlerin yerleştirilmesi,
- Z.2.2. Kazı alanına geçiş sağlayan giriş ve kapılar kilitli tutulmalı ve "giriş yoktur" levhasının asılması,
- Z.2.3. Höyükler arasındaki yürüyüş yollarına "Geçiş yoktur – sadece yetkili personel" levhalarının konulması,
- Z.2.4. Kazı alanındaki ziyaretçi yürüyüş yolları kenarındaki korkulukların bel hizasına kadar yükseltilmesi ve bu korkulukların altından ve üstünden geçişin engellenmesi için dikey engeller konulması,
- Z.2.5. Ziyaretçi güzergahının güvenli olması için düzenli bakımının yapılması,
- Z.2.6. Patika yolun yıpranma ve aşınma durumunun izlenmesinin sürdürülmesi,
- Z.2.7. Yolun yıpranması halinde alternatif tur güzergahlarının belirlenmesi,
- Z.2.8. Doğal patika malzemelerin kullanımının alanda test edilmesi,
- Z.2.9. Yürüyüş yollarını göstermek amacıyla ip bariyerlerin kullanılmasına devam edilmesi,
- Z.2.10. Kazı alanına ve kazı evine uygun dillerde ve yeterli sayıda tehlike uyarı işaretlerinin konulması,
- Z.2.11. Alanın maksimum ziyaretçi ve otobüs kapasitesinin belirlenmesine yönelik bir etki değerlendirmenin yapılması.

Z.3. Ziyaretçilere yönelik altyapının yeterli hale getirilmesi

- Z.3.1. Dünya Miras Alanı ve tampon bölgesini kapsayan ve engellilere yönelik çözümler içeren bütüncül çevre düzenleme projesinin hazırlanması ve anılan projede ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik gerekli tesislere yer verilmesi (satış birimi, büfe, WC v.s.),
- Z.3.2. Mevcut otopark alanında ziyaretçiler ve çalışanlar için ayrı araç park alanlarının belirlenmesi,
- Z.3.3. Dünya Miras Alanının tampon bölgesinin kuzeyindeki araba ve otobüs parkının temizlik ve bakımının sağlanması,
- Z.3.4. Güvenlik binası ve ziyaretçi merkezindeki ziyaretçi tuvaletleri ile gölgelik alanın yeterli düzeyde temizlik ve bakımının yapılması,
- Z.3.5. Örenyeri girişinin batısında yer alan ve ticari amaçlı kullanılan alanın Kültür ve Turizm Bakanlığına tahsis edilmesi,

- Z.3.6. Ziyaretçi merkezi girişinin alana gelen ziyaretçiler tarafından kolayca algılanabilir olmasının sağlamaya yönelik tabelaların yerleştirilmesi ve kazı evinden ayırt edilebilir olmasını sağlamak için bariyerlerin konulması,
- Z.3.7. Açık alanlardaki çöp bidonları için beton temeller üzerinde özel yerler oluşturulması ve geri dönüşümü olan atıklar için ayrı çöp bidonlarının temin edilmesi,
- Z.3.8. Alanda yer alan ağaçların ve doğal peyzajın yıllık bakımının yapılması.

Z.4. Eserlerin sergilenebileceği gerekli altyapının oluşturulması

- Z.4.1. Konya'da kurulacak olan yeni arkeoloji müzesinde Çatalhöyük için bir bölümün ayrılması,
- Z.4.2. Anadolu Medeniyetleri Müzesi deposunda envanterlik ve etütlük eserlerin tespitinin yapılması ve Konya Müzesine getirilmesi,
- Z.4.3. 2018 yılında Çatalhöyük Araştırma Projesinin tamamlanmasından sonra Dünya Miras Alanı sınırları içerisinde yer alan Kazı Evinin yatakhane bölümünün örenyeri dışına taşınması,
- Z.4.4. Boşaltılan yatakhane binasının kazıya ilişkin bilgileri içeren bir sergileme alanı olarak düzenlenmesi.

Z.5. Alandaki ziyaretçilere yönelik rehberlik hizmetlerinin desteklenmesi ve güçlendirilmesi

- Z.5.1. Turist rehberlerine yönelik düzenlenen Çatalhöyük eğitim programlarının sürekli hale getirilmesi.

Z.6. Ziyaretçi verilerinin düzenli ve güvenli olarak tutulmasının sağlanması

- Z.6.1. Ziyaretçi verilerinin ören yeri girişinde düzenli olarak kaydının tutulması,
- Z.6.2. Ziyaretçi anketlerinin hazırlanması ve periyodik olarak uygulanması.

13.3. Turizm ve Tanıtma

T.1. Alandaki ziyaretçi sayısının sürdürülebilir bir şekilde artırılması

- T.1.1. Konya merkezli gerçekleştirilen tur programlarına Çatalhöyük'ün dahil edilmesi,
- T.1.2. Konya'daki müze ve ören yerleri için entegre bilet uygulamasının başlatılması,
- T.1.3. Konya'daki müzelerde Çatalhöyük ile ilgili tanıtıcı ve bilgilendirici stantların kurulması,
- T.1.4. Kamu kurum ve kuruluşlarının Konya'da gerçekleştireceği etkinliklerde Çatalhöyük'ün tanıtılmasını sağlayıcı düzenlemelerin yapılması amacıyla bir genelge yayınlanması,
- T.1.4.1. Etkinliklerde Çatalhöyük'ü tanıtıcı materyallerin sunulması,
- T.1.4.2. Etkinlik programlarına Çatalhöyük'e ziyaretin dahil edilmesi,
- T.1.5. Konya'daki otellerde Çatalhöyükle ilgili broşürlerin dağıtımının yapılması,
- T.1.6. Şehiriçi billboardlarda Çatalhöyükle ilgili tanıtımın yapılması,
- T.1.7. Konya Mevlana Müzesi bahçesinde ziyaretçilere yönelik audio vizyon gösteriminin yapılması.

T.2. Alanla ilgili tanıtıcı materyallerin çoğaltılması

- T.2.1. Çatalhöyük'ün Dünya Mirası statüsüne ulusal yayınlarda daha fazla yer verilmesinin sağlanması,
- T.2.2. Alanda ve müzelerde sunulmak üzere broşürlerin hazırlanması,
- T.2.3. Alanın tanıtımının daha geniş kitlelere ulaştırılması için ulusal TV'lerde yayınlanmak üzere belgesellerin hazırlanması.

13.4.Eğitim, Katılım ve Yerel Kalkınma

E.1. Alanın eğitim amaçlı kullanımının sürdürülmesi,

- E.1.1. Alanı ziyaret eden çocuklara yönelik alanda eğitici aktivitelerin geliştirilmesi,
- E.1.2. Çatalhöyük Araştırma Projesince sağlanan burs ve staj programlarının sürdürülmesi,
- E.1.3. Konya'da inşa edilecek arkeoloji müzesinde "çocuk müzesi" uygulamasının başlatılması,
- E.1.4. Çatalhöyük İlköğretim Okulundan öğrencilerin Türkiye'nin dört bir yanından gelen öğrencilere Çatalhöyüğü gezdirebileceği "Çocuk Rehberler" projesinin hayata geçirilmesi.

E.2. Toplumsal farkındalığın artırılmasına yönelik faaliyetlerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması

- E.2.1. Öğrenciler için eğitim kitlerinin hazırlanması ve sunulması,
- E.2.2. Çocuklara yönelik yılda bir çıkarılan alanın ve projenin tanıtıldığı mizah dergisinin basılmasına devam edilmesi,
- E.2.3. Yerel halkla alanda yürütölen çalışmaların paylaşılması amacıyla yılda bir kez olmak üzere etkinliklerin düzenlenmesi (seminer, sunum, toplantı),
- E.2.4. Yöre okullarındaki öğretmenler ile yerel idarelerde görev yapan teknik personele yönelik yılda bir kez olmak üzere bilgilendirme seminerlerinin düzenlenmesi,
- E.2.5. Yılda bir kez (özellikle hasat mevsiminde) köy halkının katılımı ile düzenlenen tarım ve hasat festivalinin yapılmasına devam edilmesi,
- E.2.6. İlgili idarelerin Dünya Miras Sözleşmesi ve Uygulama Rehberi konusunda bilgilendirilmesinin sağlanması,
- E.2.7. Alanın önem ve değerine ilişkin yayınların paylaşılacağı ulusal veya uluslar arası bir sempozyum düzenlenmesi,
- E.2.8. Konya İli genelinde Çatalhöyük fotoğrafçılık günlerinin düzenlenmesi ve sergilenmesi,
- E.2.9. Çatalhöyük İlköğretim Okulunca her yıl düzenlenen "masal anlatma yarışması"nın bir kez Çatalhöyük temalı olarak düzenlenmesi,
- E.2.10. Konya'daki üniversitelerin Turizm Otelcilik ve Arkeoloji Bölümlerinin ders programlarında Çatalhöyük'e yer verilmesi,
- E.2.11. Alanın Dünya Miras Listesine alındığı 1 Temmuz gününün İl genelinde her yıl Çatalhöyük günü olarak kutlanması,
- E.2.12. Üniversite öğrencilerine yönelik düzenlenecek etkinliklerde Çatalhöyük'e de yer verilmesi.

E.3. Yerel halka ekonomik katkı sağlayan sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi

- E.3.1. Bölgedeki potansiyel eko turizm imkanlarının araştırılması,
- E.3.2. Alanı simgeleyen el sanatları ve hediyelik eşyaların üretilmesi amacıyla gerekli araştırmaların yapılması ve gerekli eğitimlerin verilmesi,
- E.3.3. El sanatları ve hediyelik eşyaların üretimi ve satışı için gerekli düzenlemelerin yapılması,
- E.3.4. Yerel halkın ve paydaşların turizme ilişkin istek ve endişelerinin tespit edilmesine yönelik çalıştayların düzenlenmesi.

E.4. Alanın sürdürülebilir biçimde kullanılması amacıyla alan yönetimi altyapısının oluşturulması

- E.4.1. Alan başkanlığı çalışmaları ve toplantılarının gerçekleştirilmesi için yer tahsisi,
- E.4.2. İlgili ve sorumlu kurumlar bünyesinde yönetim planının uygulanmasının takibi için bir sorumlu belirlenmesi,
- E.4.3. Alan Başkanlığının idari yetki ve finansal kaynaklarının artırılmasına yönelik gerekli yasal düzenlemenin yapılması.

E.5. Yönetim Planının uygulanması ve denetiminin sağlanması

- E.5.1. Yönetim planının onaylanması ve alanın yönetiminden sorumlu gerekli kurum ve kuruluşlara iletilmesi,
- E.5.2. Yönetim planının alan ve çevresinde çalışacak olan herkese iletilmesi,
- E.5.3. Yönetim planı eylem planının senede bir kere kontrol edilmesi ve güncellenmesi,
- E.5.4. Yönetim planının beş sene sonra değerlendirilmesi, yeniden ele alınması ve yeni bir beş senelik yönetim planı olarak güncellenmesi,
- E.5.5. Üst ölçekli plan kararlarının incelenmesi ve düzenli olarak izlenmesi.

13.5.Erişilebilirlik

Er.1. Dünya Miras Alanına erişim olanaklarının yeterli hale getirilmesi ve güçlendirilmesi,

- Er.1.1. Alana erişimi sağlayan yolların sağlıklılaştırılması ve düzenli bakımının yapılması,
- Er.1.2. Alana toplu taşımayla erişimin yeterli hale getirilmesi,
- Er.1.3. Alana erişimi sağlayan karayolları üzerinde Çatalhöyük Neolitik Kentine ilişkin yönlendirme tabelalarının yerleştirilmesi.

Er.2. Alana ve alana ilişkin bilgilere uzaktan erişimin sağlanması ve yaygın hale getirilmesi

- Er.2.1. Çatalhöyük Araştırma Projesinin web sayfasının geniş çapta ilgi gruplarının erişimine açık hale getirilmesi ve ilgili web sayfaları ile bağlantıların sağlanması,
- Er.2.2. Sanal müze uygulamasının hayata geçirilmesi.

13.6.Risk Yönetimi

R.1. Alanın doğal afetlere karşı korunması

- R.1.1. Yıldırımdan korunmak için tüm yapıların çatılarına paratoner konulması ve yıllık bakımının yapılması,
- R.1.2. Şu an için sert hava koşulları ve yoğun kar yükünün üstesinden gelebilecek durumda olan koruyucu örtülerin değişen iklim koşulları altında izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması,
- R.1.3. Fiziksel Çevre kontrolü uzmanlarınca koruyucu örtülerin altındaki nispi nem miktarının izlenmesi ve gerekli olması halinde yapı içindeki bağıl nem oranının sabit kalması için çözüm geliştirilmesi,
- R.1.4. Erozyon ve toprak sıkışmasının önlenmesi ve toprağın yeniden bitkilenmesi (yeşillenmesi) için her 3 yılda bir yapılan doğal patikaların değiştirilmesi işleminin sürdürülmesi,
- R.1.5 Alandaki meteorolojik verilerin takip edilerek sert hava koşullarına karşı koruyucu proaktif önlemlerin alınması.

R.2. Alanın insan kaynaklı tehditlere karşı korunması

- R.2.1. Dünya Miras Alanı çevresinde duyarlı tarım faaliyetlerini geliştirmek, höyüklerde toprağın daha derin sürülmesini önlemek için bilinçlendirme faaliyetlerine devam edilmesi ve geliştirilmesi,
- R.2.2 Alandaki arkeolojik kalıntıların zarar görmemesi için mevcut taban suyu seviyesinin izlenmesine devam edilmesi,
- R.2.3 Yangın riskine karşı otların düzenli olarak kesilmesine devam edilmesi,
- R.2.4. Alanda bulunan yangın söndürme tüplerinin periyodik bakımının yapılması
- R.2.5. Kazı evi ve depolama alanlarındaki güvenlik önlemlerinin güçlendirilmesine yönelik kamera sisteminin kurulması,
- R.2.6. Kazı sezonunda ilk yardım hizmetlerinin verilmesine yönelik düzenlemenin yapılması.

14. Eylem Planı

Eylem Planı için İlkeler:

Acil eylemler; alanın güvenliği ve korunması için mümkün olan en kısa sürede hayata geçirilmesi gereken eylemlerdir. Bu nedenle,

Önemli eylemler; alanın korunması, güvenliği ve sunumu için uygun ve yeterli bir süre içinde hayata geçirilmesi gereken eylemlerdir.

Arzulanan eylemler; alanın korunması, güvenliği ve sunumu için elzem olmayıp, yönetim hedeflerine ulaşmada katkı sağlayacak eylemlerdir.

Yönetim hedeflerine ulaşmak için belirlenen eylemlerin süresi 5 yıllık yönetim planı takvimi içinde önem derecesi dikkate alınarak belirlenmiştir. Örneğin; devamlılığı olan tüm eylemler 5 yıl boyunca sürdürülecekken, acil eylemlerin ilk iki yıl içinde, önemli eylemlerin ise ilişkili oldukları diğer eylemler dikkate alınarak ilk yıldan itibaren eylemin gerektirdiği süre boyunca hayata geçirilmesi öngörülmüştür. Arzulanan eylemler ise yönetim planının süresi içinde uygun olan herhangi bir zaman diliminde gerçekleştirilebilecektir.

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
A.1.1. Günümüzde kazı çalışmalarını yürüten Kazı Ekibinin programlarını 2018 yılında tamamlamasından sonra alanda yürütülecek yeni kazı faaliyetlerine ilişkin öneriler belgesinin hazırlanması	3	Arzulanan	ÇAP	KVMGM	2017-2018	ÇAP
A.1.2. Kazıların Höyüğün mevcut halini koruyacak şekilde devam ettirilmesi ve kazılar sırasında çıkarılan toprağın buna uygun şekilde dağıtılması	2, 3	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
A.1.3. Neolitik köyün örgütlenmesini göstermek amacıyla Kuzey bölgesindeki kazının devam etmesi	3	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
A.1.4. Alanın uzun dönemli gelişimini göstermek için Güney bölgesindeki kazının devam etmesi	3	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
A.1.5. Doğu ve Batı höyüklerindeki diğer alanların sınırlı kazılarının desteklenmesi.	3	Önemli	ÇAP	KVMGM, Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
A.2.1. Depo binalarının koşullarının düzenli olarak izlenmesi; ek depo ve çalışma birimlerinin yapılması	2	Önemli	Müze Müdürlüğü	ÇAP	2013-2018	ÇAP

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
A.2.2. Yeni inşa edilecek Konya Müzesi içerisinde Konservasyon ve Restorasyon Laboratuvarının kurulması.	2	Önemli	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü	Müze Müdürlüğü	2013-2018	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
A.2.3. Alandan çıkarılan eserlerin uzun dönemli muhafazası ve sergilenmesi için malzeme ve koruma uzmanlığının sağlanmasına devam edilmesi	2	Önemli	ÇAP Müze Müdürlüğü		2013-2018	ÇAP
A.3.1. Koruyucu örtülerin içerisindeki koruma koşullarının düzenli olarak izlenmesi	2	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
A.3.2. Koruyucu örtülerin uzun vadede aşınma ve yıpranma durumunun gözlemlenmesi	2	Önemli	ÇAP Müze Müdürlüğü		2013-2018 (yürütülmekte)	ÇAP
A.3.3. Koruyucu örtülerin düzenli bakımının yapılması ve gerekli onarımlar için kaynağın ayrılması.	2	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
A.3.4. Alanda yer alan duvarlara, duvar sıvalarına ve çeşitli mimari unsurlara konservasyon işlemlerinin uygulanması	2	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018 (yürütülmekte)	ÇAP

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
A.3.5. Kazı sezonu dışında yıl içerisinde uzman bir ekip tarafından alanın izlenmesi ve gerekli durumlarda acil müdahalelerde bulunulması.	2	Önemli	ÇAP Müze Müdürlüğü		2013-2018 (yürütülmekte)	ÇAP
A.4.1. Çatalhöyük Araştırma Projesinin 7 yıllık yayın döngüsünü takip etmeyi sürdürmesi (5 yıllık kazı, ardından 2 yıllık çalışma dönemi ve yayın – Cilt serisi UCLA Cotsen Arkeoloji Enstitüsü tarafından yayınlanmakta)	3	Önemli	ÇAP		2013-2018	–
A.4.2. Kazı ekibindeki akademisyenlerce düzenli aralıklarla makalelerin yayınlanması	3	Önemli	ÇAP		2013-2018	–
A.4.3. Çatalhöyük Araştırma Projesinin web sayfasının güncellenmesi	3, 4	Önemli	ÇAP		2013-2015	ÇAP
A.4.4. Türkçe web sayfasının hazırlanması ve erişimin sağlanması	3, 4	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2015	ÇAP
A.4.5.Çatalhöyük Araştırma Projesinin yıllık rapor ve bültenlerle bilgileri sunmaya devam etmesi	4	Önemli	ÇAP		2013-2018	ÇAP
A.5.1. Çatalhöyük ile ilgili görsel ve çeşitli dillerdeki yazılı literatürün (kazı raporları, fotoğraflar, yayınlar v.b.) derlenmesi	4	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
A.5.2. Derlenen literatürün Konya Müzesinde belirlenecek bir bölümde toplanması ve sunulması	4	Önemli	Müze Müdürlüğü	ÇAP	2015-2018	Müze Müdürlüğü
A.6.1. Konya Ovası Arkeolojik Mirası Araştırma Projesinin geliştirilmesi	4	Arzulanan	KOP Üniversiteler Birliği		2015-2018	Mevlana Kalkınma Ajansı
Z.1.1. Güney ve Kuzey koruyucu örtülerinin altındaki bilgilendirme panolarının bakımının yapılması	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2015	ÇAP
Z.1.2. Sergi panoları için genel bir bilgilendirme modelinin oluşturulması (yazı karakteri, büyüklüğü, renginin belirlenmesi ve Çatalhöyük Araştırma Logosunun kullanılması)	5	Arzulanan	ÇAP	Müze Müdürlüğü KVMGM	2013-2015	ÇAP
Z.1.3. Bilgilendirme panellerinde kullanılan bilginin düzenli olarak güncellenmesi	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
Z.1.4. Alan girişi ve Deney Evi için hava koşullarına dayanıklı yönlendirici bilgi panolarının hazırlanması	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2015	ÇAP
Z.1.5. Kazı ekibinin çalışmalarının ziyaretçi merkezinde sergilenmesine devam edilmesi	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
Z.1.6. Mevcut Deneş Evinin yanına evin araştırma açısından değerini ve bilgilendirme aracı olduğunu açıklayan bir panonun yerleştirilmesi	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2014	ÇAP
Z.1.7. Deneş Evinin düzenli bakımının yapılması	5	Önemli	ÇAP		2013-2018	ÇAP
Z.1.8. Farklı dillerde tanıtıcı broşürlerin hazırlanması	5	Önemli	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Müze Müdürlüğü	ÇAP	2013-2014	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Z.1.9. Müzeye gönderilen eserler için bilgilendirme panolarının elde edilmesine devam edilmesi	5	Önemli	Müze Müdürlüğü	ÇAP	2013-2018	Müze Müdürlüğü
Z.1.10. Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylı 4 adet deneşsel evin geçici ve temelsiz olarak yapılması	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2015	ÇAP
Z.2.1. Kazı alanına giriş ve çıkışların daha güvenli hale getirilmesi, kazı alanı ile yükseklik farkı oluşması durumunda korkulukları olan merdivenlerin yerleştirilmesi	5	Acil	ÇAP	Konya Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Müze Müdürlüğü	2013-2014 (yürütölmekte)	ÇAP

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
Z.2.2. Kazı alanına geçiş sağlayan giriş ve kapılar kilitli tutulmalı ve "giriş yoktur" levhasının asılması	5	Acil	ÇAP	Konya Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Müze Müdürlüğü	2013-2015 (yürütülmekte)	ÇAP
Z.2.3. Höyükler arasındaki yürüyüş yollarına "Geçiş yoktur – sadece yetkili personel" levhalarının konulması	5	Acil	ÇAP	Konya Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Müze Müdürlüğü	2013-2014 (yürütülmekte)	ÇAP
Z.2.4. Kazı alanındaki ziyaretçi yürüyüş yolları kenarındaki korkulukların bel hizasına kadar yükseltilmesi ve bu korkulukların altından ve üstünden geçişin engellenmesi için dikey engeller konulması	5	Acil	ÇAP	Konya Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Müze Müdürlüğü	2013-2014 (yürütülmekte)	ÇAP
Z.2.5. Ziyaretçi güzergahının güvenli olması için düzenli bakımının yapılması	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018 (yürütülmekte)	ÇAP
Z.2.6. Patika yolun yıpranma ve aşınma durumunun izlenmesinin sürdürülmesi	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
Z.2.7. Yolun yıpranması halinde alternatif tur güzergahlarının belirlenmesi	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
Z.2.8. Doğal patika malzemelerin kullanımının alanda test edilmesi	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
Z.2.9. Gerekli görülmesi halinde alanda ip bariyerlerin kullanılmasına devam edilmesi	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
Z.2.10. Kazı alanına ve kazı evine uygun dillerde ve yeterli sayıda tehlike uyarı işaretlerinin konulması	5	Acil	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2014	ÇAP
Z.2.11. Alanın maksimum ziyaretçi ve otobüs kapasitesinin belirlenmesine yönelik analizlerin yapılması	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2014-2016	ÇAP
Z.3.1. Dünya Miras Alanı ve tampon bölgesini kapsayan ve engellilere yönelik çözümler içeren bütüncül çevre düzenleme projesinin hazırlanması ve anılan projede ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik gerekli tesislere yer verilmesi (satış birimi, büfe, WC v.s.)	5	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2014	ÇAP
Z.3.2. Mevcut otopark alanında ziyaretçiler ve çalışanlar için ayrı araç park alanlarının belirlenmesi	5	Arzulanan	Müze Müdürlüğü		2013-2014 (yürütülmekte)	Müze Müdürlüğü
Z.3.3. Dünya Miras Alanının kuzeyindeki araba ve otobüs parkının temizlik ve bakımının sağlanması	5	Önemli	Çumra Belediyesi		2013-2018	Çumra Belediyesi

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
Z.3.4. Güvenlik binası ve ziyaretçi merkezindeki ziyaretçi tuvaletleri ile gölgelik alanın yeterli düzeyde temizlik ve bakımının yapılması	5	Önemli	ÇAP		2013-2018	ÇAP
Z.3.5. Örenyeri girişinin batısında yer alan ve ticari amaçlı kullanılan alanın Kültür ve Turizm Bakanlığına tahsis edilmesi	5	Önemli	KVMGM	Maliye Bakanlığı	2013-2014	
Z.3.6. Ziyaretçi merkezi girişinin alana gelen ziyaretçiler tarafından kolayca algılanabilir olmasını sağlamaya yönelik tabelaların yerleştirilmesi ve kazı evinden ayırt edilebilir olmasını sağlamak için bariyerlerin konulması	5	Arzulanan	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2014	ÇAP
Z.3.7. Açık alanlardaki çöp bidonları için beton temeller üzerinde özel yerler oluşturulması ve geri dönüşümü olan atıklar için ayrı çöp bidonlarının temin edilmesi	5	Arzulanan	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2015 (yürütülmekte)	ÇAP
Z.3.8. Alanda yer alan ağaçların ve doğal peyzajın yıllık bakımının yapılması	5	Arzulanan	Müze Müdürlüğü	ÇAP	2013-2018	Müze Müdürlüğü
Z.4.1. Konya'da yeni bir arkeoloji müzesinin kurulması ve Çatalhöyük için bir bölümün ayrılması	5	Önemli	Konya BŞB KVMGM	Müze Müdürlüğü	2013-2015	Konya BŞB

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
Z.4.2. Anadolu Medeniyetleri Müzesi deposunda envanterlik ve etütlük eserlerin tespitinin yapılması ve Konya Müzesine getirilmesi	5	Önemli	Konya Müze Müdürlüğü, Anadolu Medeniyetleri Müzesi	KVMGM	2015-2018	Konya Müze Müdürlüğü
Z.4.3. 2018 yılında Çatalhöyük Araştırma Projesinin tamamlanmasından sonra Dünya Miras Alanı sınırları içerisinde yer alan Kazı Evinin yatakhane bölümünün örenyeri dışına taşınması	5	Arzulanan	Müze Müdürlüğü		2018	Müze Müdürlüğü
Z.4.4. Boşaltılan Yatakhane binasının kazıya ilişkin bilgileri içeren bir sergileme alanı olarak düzenlenmesi	5	Arzulanan	Müze Müdürlüğü		2018	Müze Müdürlüğü
Z.5.1.Turist rehberlerine yönelik düzenlenen Çatalhöyük eğitim programlarının sürekli hale getirilmesi	5, 6	Arzulanan	TUREB	Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Tanıtma Genel Müdürlüğü	2013-2018	TUREB
Z.6.1. Ziyaretçi verilerinin ören yeri girişinde düzenli olarak kaydının tutulması	5	Önemli	Müze Müdürlüğü	ÇAP	2013-2018	Müze Müdürlüğü
Z.6.2. Ziyaretçi anketlerinin hazırlanması ve periyodik olarak uygulanması	5	Önemli	Müze Müdürlüğü	ÇAP	2013-2018	Müze Müdürlüğü

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
T.1.1. Konya merkezli gerçekleştirilen tur programlarına Çatalhöyük'ün dahil edilmesi	5	Önemli	TÜRSAB	Müze Müdürlüğü	2013-2018	-
T.1.2. Konya'daki müze ve ören yerleri için entegre bilet uygulamasının başlatılması	5	Arzulanan	DÖSİMM	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	2014	DÖSİMM
T.1.3. Konya'daki müzelerde Çatalhöyük ile ilgili tanıtıcı ve bilgilendirici stantların kurulması	4,5	Önemli	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	ÇAP	2013-2018	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
T.1.4.Kamu kurum ve kuruluşlarının Konya'da gerçekleştireceği etkinliklerde Çatalhöyük'ün tanıtılmasını sağlayıcı düzenlemelerin yapılması amacıyla bir genelge yayınlanması	5	Arzulanan	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İlgili kamu kurum ve kuruluşları	2013-2014	-
T.1.4.1. Etkinliklerde Çatalhöyük'ü tanıtıcı materyallerin sunulması						
T.1.4.2. Etkinlik programlarına Çatalhöyük'e ziyaretin dahil edilmesi						
T.1.5. Konya'daki otellerde Çatalhöyükle ilgili broşürlerin dağıtımının yapılması	5	Önemli	TUROB	Müze Müdürlüğü	2013-2014	TUROB
T.1.6. Şehir içi billboardlarda Çatalhöyükle ilgili tanıtımın yapılması	5	Önemli	Konya BŞB	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	2013-2014	Konya BŞB

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
T.1.7. Konya Mevlana Müzesi bahçesinde ziyaretçilere yönelik audio vizyon gösteriminin yapılması	5	Önemli	Müze Müdürlüğü		2013-2014	Müze Müdürlüğü
T.2.1. Çatalhöyük'ün Dünya Mirası statüsüne ulusal yayınlarda daha fazla yer verilmesinin sağlanması	5,6	Arzulanan	Tanıtma Genel Müdürlüğü Alan Başkanlığı	KVMGM	2013-2015	Tanıtma Genel Müdürlüğü
T.2.2. Alanda ve müzelerde sunulmak üzere broşürlerin hazırlanması	5	Önemli	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Müze Müdürlüğü, ÇAP	2013-2015	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
T.2.3. Alanın tanıtımının daha geniş kitlelere ulaştırılması için ulusal TV'lerde yayınlanmak üzere belgesellerin hazırlanması	5,6	Arzulanan	KVMGM, Sinema Genel Müdürlüğü	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	2013-2015	Sinema Genel Müdürlüğü Sponsorlar
E.1.1. Alanı ziyaret eden çocuklara yönelik alanda eğitici aktivitelerin geliştirilmesi	4, 1	Arzulanan	ÇAP	Çatalhöyük İlköğretim Okulu	2013-2018	ÇAP
E.1.2. Çatalhöyük Araştırma Projesince sağlanan burs ve staj programlarının sürdürülmesi	3,6	Arzulanan	ÇAP		2013-2018	ÇAP
E.1.3. Konya'da inşa edilecek yeni müzede "çocuk müzesi" uygulamasının başlatılması	3, 1	Arzulanan	Konya B.Ş.B. KVMGM	Müze Müdürlüğü	2017-2018	Konya B.Ş.B

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
E.1.4. Çatalhöyük İlköğretim Okulundan öğrencilerin Türkiye'nin dört bir yanından gelen öğrencilere Çatalhöyüğü gezdirebileceği "Çocuk Rehberler" projesinin hayata geçirilmesi.	1, 4, 6	Arzulanan	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Çatalhöyük İlköğretim Okulu, Müze Müdürlüğü STK'lar	2016-2018	Mevlana Kalkınma Ajansı
E.2.1. Öğrenciler için eğitim kitlelerinin hazırlanması ve sunulması	3, 1	Önemli	Müze Müdürlüğü	ÇAP, İl Milli Eğitim Müdürlüğü	2013-2018	STK'lar
E.2.2. Çocuklara yönelik yılda bir çıkarılan alanın ve projenin tanıtıldığı mizah dergisinin basılmasına devam edilmesi	3, 1	Arzulanan	ÇAP		2013-2018	ÇAP
E.2.3. Yerel halkla alanda yürütülen çalışmaların paylaşılması amacıyla yılda bir kez olmak üzere etkinliklerin düzenlenmesi (seminer, sunum, toplantı)	1,3,4	Arzulanan	ÇAP	Alan Başkanlığı	2013-2018	STK'lar
E.2.4. Yöre okullarındaki öğretmenler ile yerel idarelerde görev yapan teknik personele yönelik yılda bir kez olmak üzere bilgilendirme seminerlerinin düzenlenmesi	1, 3, 4	Arzulanan	Alan Başkanlığı	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Çumra Kaymakamlığı ÇAP	2013-2018	STK'lar
E.2.5. Yılda bir kez (özellikle hasat mevsiminde) köy halkının katılımı ile düzenlenen tarım ve hasat festivalinin yapılmasına devam edilmesi	1, 6	Arzulanan	ÇAP	Alan Başkanlığı	2013-2018	ÇAP

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
E.2.6. İlgili idarelerin Dünya Miras Sözleşmesi ve Uygulama Rehberi konusunda bilgilendirilmesinin sağlanması	1	Önemli	KVMGM	Alan Başkanlığı	2013-2018	KVMGM
E.2.7. Alanın önem ve değerine ilişkin yayınların paylaşılacağı ulusal veya uluslar arası bir sempozyum düzenlenmesi	1, 3, 4	Önemli	KOP Üniversiteler Birliği	ICOMOS Türkiye, ÇAP, STK'lar	2015-2018	KOP Üniversiteler Birliği STK'lar
E.2.8. Konya ili genelinde Çatalhöyük fotoğrafçılık günlerinin düzenlenmesi ve sergilenmesi	1	Arzulanan	Konya Valiliği	Müze Müdürlüğü, STK'lar	2013-2015	Konya Valiliği STK'lar
E.2.9. Çatalhöyük İlköğretim Okulunca her yıl düzenlenen "masal anlatma yarışması"nın bir kez Çatalhöyük temalı olarak düzenlenmesi	1	Arzulanan	Çatalhöyük İlköğretim Okulu	ÇAP, Kaymakamlık	2014-2015	Çatalhöyük İlköğretim Okulu
E.2.10. Konya'daki üniversitelerin Turizm Otelcilik ve Arkeoloji Bölümlerinin ders programlarında Çatalhöyük'e yer verilmesi	1,3	Önemli	İlgili Üniversiteler		2013-2018	
E.2.11. Alanın Dünya Miras Listesine alındığı 1 Temmuz gününün İl genelinde her yıl Çatalhöyük günü olarak kutlanması	1	Arzulanan	Konya Valiliği	STK'lar	2013-2018	

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
E.2.12. Üniversite öğrencilerine yönelik düzenlenecek etkinliklerde Çatalhöyük'e de yer verilmesi	1	Arzulanan	KOP Üniversiteler Birliği	STK'lar	2013-2018	
E.3.1. Bölgedeki eko turizm projelerinin geliştirilme imkanlarının araştırılması	6	Önemli	KOP	YİGM	2013-2015	KOP
E.3.2. Alanı simgeleyen el sanatları ve hediyelik eşyaların üretilmesi amacıyla gerekli araştırmaların yapılması ve gerekli eğitimlerin verilmesi	6	Önemli	KOP, Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü	STK'lar, Çumra Belediyesi	2013-2015	KOP STK'lar
E.3.3. El sanatları ve hediyelik eşyaların üretimi ve satışı için gerekli düzenlemelerin yapılması	6	Önemli	Konya Ticaret Odası	Çumra Kaymakamlığı, Çumra Belediyesi	2015-2018	Konya Ticaret Odası STK'lar
E.3.4. Yerel halkın ve paydaşların turizme ilişkin istek ve endişelerinin tespit edilmesine yönelik çalıştayların düzenlenmesi	6	Arzulanan	Konya Valiliği, Üniversiteler	Çumra Kaymakamlığı, Çumra Belediyesi	2013-2018	Konya Valiliği
E.4.1. Alan başkanlığı çalışmaları ve toplantılarının gerçekleştirilmesi için yer ve personel tahsisi	7	Acil	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Alan Başkanlığı	2013-2014	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
E.4.2. İlgili ve sorumlu kurumlar bünyesinde yönetim planının uygulanmasının takibi için bir sorumlu belirlenmesi	7	Önemli	İlgili ve sorumlu tüm kurumlar	KVMGM, Alan Başkanlığı	2013-2014	-
E.4.3. Alan Başkanlığının idari yetki ve finansal kaynaklarının artırılmasına yönelik gerekli yasal düzenlemenin yapılması	7	Arzulanan	KVMGM	Alan Başkanlığı	2013-2014	
E.5.1. Yönetim planının onaylanması ve alanın yönetiminden sorumlu gerekli kurum ve kuruluşlara iletilmesi	7	Önemli	KVMGM	Alan Başkanlığı, Danışma Kurulu, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu	2013-2014	-
E.5.2. Yönetim planının alan ve çevresinde çalışacak olan herkese iletilmesi	7	Önemli	KVMGM	Alan Başkanlığı	2013-2014	-
E.5.3. Yönetim planı eylem planının senede bir kere kontrol edilmesi ve güncellenmesi	7	Önemli	Alan Başkanlığı KVMGM,	Danışma Kurulu, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu	2013-2018	-

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
E.5.4. Yönetim planının beş sene sonra değerlendirilmesi, yeniden ele alınması ve yeni bir beş senelik yönetim planı olarak güncellenmesi	7	Önemli	KVMGM Alan Başkanlığı	Danışma Kurulu, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu	2017-2018	-
E.5.5. Üst ölçekli plan kararlarının incelenmesi ve düzenli olarak izlenmesi.	7	Önemli	Alan Başkanlığı, Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Konya Valiliği		2013-2018	-
Er.1.1. Alana erişimi sağlayan yolların sağlıklılaştırılması ve düzenli bakımının yapılması	4, 5	Önemli	Konya BŞB	Çumra Belediyesi	2013-2018	Konya BŞB
Er.1.2. Alana toplu taşımayla erişimin yeterli hale getirilmesi	4, 5	Önemli	Konya BŞB	Çumra Belediyesi Çumra Kaymakamlığı	2013-2015	Konya BŞB
Er.1.3. Alana erişimi sağlayan karayolları üzerinde Çatalhöyük Neolitik Kentine ilişkin yönlendirme tabelalarının yerleştirilmesi	4, 5	Önemli	Konya Valiliği	Karayolları Bölge Müdürlüğü	2013-2015 (tamamlandı)	Konya Valiliği
Er.2.1. Çatalhöyük Araştırma Projesinin web sayfasının geniş çapta ilgi gruplarının erişimine açık hale getirilmesi ve ilgili web sayfaları ile bağlantıların sağlanması	4	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2015	ÇAP

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
Er.2.2. Sanal müze uygulamasının hayata geçirilmesi	4	Arzulanan	ÇAP	KVMGM, Müze Müdürlüğü	2017-2018	ÇAP
R.1.1. Yıldırımdan korunmak için tüm yapıların çatılarına paratoner konulması ve bakımının yapılması	2	Acil	Müze Müdürlüğü ÇAP		2013-2015 (yürütülmekte)	ÇAP
R.1.2. Şu an için sert hava koşulları ve yoğun kar yükünün üstesinden gelebilecek durumda olan koruyucu örtülerin değişen iklim koşulları altında izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması	2	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
R.1.3. Fiziksel Çevre Koruma Uzmanlarınca koruyucu örtülerin altındaki nispi nem miktarının izlenmesi ve alternatif senaryoların geliştirilmesi	2	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
R.1.4. Erozyon ve toprak sıkışmasının önlenmesi ve toprağın yeniden bitkilenmesi (yeşillenmesi) için her 3 yılda bir yapılan doğal patikaların değiştirilmesi işleminin sürdürülmesi	2	Önemli	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2018	ÇAP
R.1.5 Alandaki meteorolojik verilerin takip edilerek proaktif önlemlerin alınması	2	Önemli	ÇAP, Alan Başkanlığı		2013-2018	ÇAP

Yönetim Politikası	Yönetim Hedefi	Öncelik	Sorumlu kurum	İlgili Kurum	Süre	Bütçe kaynağı
R.2.1. Dünya Miras Alanı çevresinde duyarlı tarım faaliyetlerini geliştirmek, höyüklerde toprağın daha derin sürülmesini önlemek için bilinçlendirme faaliyetlerine devam edilmesi ve geliştirilmesi	2	Önemli	Çumra Kaymakamlığı, Küçükköy Muhtarlığı, Müze Müdürlüğü	Konya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, ÇAP	2013-2018	Çumra Kaymakamlığı
R.2.2 Alandaki arkeolojik kalıntıların zarar görmemesi için mevcut taban suyu seviyesinin izlenmesine devam edilmesi	2	Önemli	DSİ 4. Bölge Müdürlüğü	ÇAP	2013-2018	DSİ 4. Bölge Müdürlüğü
R.2.3 Yangın riskine karşı otların düzenli olarak kesilmesine devam edilmesi	2	Önemli	ÇAP, Müze Müdürlüğü		2013-2018	ÇAP
R.2.4. Alanda bulunan yangın söndürme tüplerinin düzenli bakımının yapılması	2	Acil	Müze Müdürlüğü		2013-2015	Müze Müdürlüğü
R.2.5. Kazı evi ve depolama alanlarındaki güvenlik önlemlerinin güçlendirilmesine yönelik kamera sisteminin kurulması	2	Acil	ÇAP	Müze Müdürlüğü	2013-2015	ÇAP
R.2.6. Kazı sezonunda ilk yardım hizmetlerinin verilmesine yönelik düzenlemenin yapılması	5	Önemli	ÇAP		2013-2014	ÇAP

ÇAP : Çatalhöyük Araştırma Projesi
 KVMGM : Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
 DÖSİMM : Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü
 Konya BŞB : Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı
 MEVKA : Mevlana Kalkınma Ajansı
 KOP : Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
 KOP Üniversiteler Birliği : Konya Ovası Projesi Üniversiteler Birliği
 YİGM : Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü
 TURSAB : Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
 TUREB : Türkiye Rehberler Birliği

Ek

Çatalhöyük Kazısı 2012 Yılı Sağlık ve Güvenlik Denetimi İncelemesi

I. Amaç

2012 yılında Marsh Risk Danışmanlığı, Çatalhöyük'te çalışan araştırmacılar ve işçilerin yanı sıra alana gezmeye gelen ziyaretçilerin de sağlık ve güvenliğine ilişkin yükümlülükleri belirlemek amacıyla alana dair ayrıntılı bir çalışma gerçekleştirmiştir. 25 Temmuz 2012'de şirketin İstanbul şubesinden iki temsilci alanı ziyaret etmiş ve Çatalhöyük'teki bütün muhataplara yönelik risk unsurlarını en aza indirmek amacıyla ele alınması gereken mevcut riskleri detaylandıran bir rapor hazırlamıştır.

İzleyen bölümde öncelikle Marsh Risk Danışmanlığı tarafından hazırlanan rapor özetlenmiştir. Çatalhöyük Araştırma Projesi ekibi tarafından tasarlanan bulguları ile yanıtları verilmiştir. Rapor, alanda devam eden kazıların güvenliğini sağlama niyetiyle hazırlandığı için arkeolojik araştırma ekibinin acil kaygılarından öte Çatalhöyük için uzun vadede önemli olan bulgular vurgulanmıştır. Buna göre 2012 yılı Sağlık ve Güvenlik Denetiminin bir Dünya Mirası olarak Çatalhöyük'ün yönetimi ile doğrudan ilgisi bu incelemenin üçüncü bölümünde açıkça ele alınmıştır.

II. Bulgular ve Planlanan Eylemler

Raporun düzenlendiği tarihte alanda yedi tane duran yapı mevcuttu:

- a) Kazı evi: 2620 m² genişliğinde ahşap ve toprak çatılı beton ve tuğladan oluşan yapı. Ekip için araştırma ve konaklama merkezi işlevini görmektedir.
- b) Güvenlik evi: 110 m² genişliğinde ahşap ve toprak çatılı beton yapı. Bilgi alma ve alan güvenlik ekibi için ev işlevini görmektedir.
- c) 1, 2, & 3 numaralı depolar: Her biri yaklaşık 96 m² genişliğinde ahşap ve toprak çatılı beton ve tuğladan oluşan üç yapı
- d) Eğlence Merkezi: 108 m² genişliğinde ahşap ve toprak çatılı beton ve tuğladan oluşan yapı. Salon, mutfak ve dinlenme odası işlevini görmektedir.
- e) Güney Barınak: 1302 m² genişliğinde beton ve çelik yapı. Doğu Höyük'ün güney kazı alanını kaplamaktadır.
- f) Kuzey Barınak: Beton ve ahşaptan yapılmış çelik ve plastik çatılı yapı. Doğu Höyük'ün kuzey kazı alanını kaplamaktadır.
- g) Deney Evi: 36 m² genişliğinde ahşap, çamur ve samandan tavanıyla kerpiçten yapılmış tipik bir Neolitik ev örneği.

Danışmanlık firması tarafından sıralanan riskler beş geniş bölüme ayrılır:

a) Yangın güvenliği

Marsh Risk Danışmanlığı sigara içme alanlarının ve açıkça uygulanan bir sigara içme politikasının eksikliğinin, özellikle her yerde kuru bitkilerin olduğu yaz aylarında kolaylıkla yayılabilecek bir yangın riskini ortaya çıkarabileceği yönündeki endişelerini dile getirdi. Sigara içme alanının, durumu iyileştirmesi muhtemel olmasa da Türkiye'de sigara içmenin ne kadar yaygın olduğu göz önüne alındığında Çatalhöyük Araştırma Projesi'nin tercihi, yangın güvenliğinin yanı sıra radyo karbon numunelerinin saflığının sağlanması gerekçeleriyle, alanda tamamen sigara içme yasağı getirip uygulamaktır.

Danışmanlar ayrıca yangın dolabının, örtünün ve hortumun da ideal bir durumda olmadığını fark ettiler. Çatalhöyük Araştırma Projesi bunları düzenli olarak kontrol etmeyi taahhüt etmiştir. Rapor, alanda daha belirgin bir şekilde işaretlenmiş yangın söndürme aletlerinin yanı sıra önemli yapılarda paratoner bulunması gerektiğini öne sürmüştür. Çatalhöyük Araştırma Projesi bunları sağlamaya hazırdır.

b) Elektrik güvenliği

Danışmanlık ekibinin önerisi üzerine Çatalhöyük Araştırma Projesi, kabloları zarar gelmesini ve tehlikeli sonuçların ortaya çıkmasını önlemek için açık alanlardaki kabloların gömülmesi ve belirgin bir şekilde işaretlenmesini öngören bir uygulamayı yürürlüğe koymaktadır.

Marsh Risk Danışmanlığı ana elektrik kontrol kutusundaki elektrik panelinin yıpranmışlığı ve yaşı ile ilgili endişesini dile getirmiştir. Çatalhöyük Araştırma Projesi bu kutuyu kaldırıp alandaki bütün elektrik panellerine yeni kilit ve işaretler yerleştirecektir.

c) Su güvenliği

Alandaki suyun kullanım için güvenilir olduğundan emin olmak amacıyla Çatalhöyük Araştırma Projesi, her yıl kazı evi su sistemini test etmeyi ve sonuçların ayrıntılı kayıtlarını saklamayı kabul etmiştir. Ayrıca Sağlık ve Güvenlik denetimine dayanarak hangi çeşmelerden kullanılabilir su temin edilebileceğini açık bir şekilde belirlemeyi de kabul etmiştir.

d) Fiziksel güvenlik

Rapor, açıkta bulunan (topraktaki bir delikte bulunan) su pompasının ortaya çıkarabileceği tehlikeleri belirtmiştir. Çatalhöyük Araştırma Projesi bu pompanın kapısının her zaman kapalı ve kilitli tutulmasını öngören bir uygulama başlatmaktadır. Benzer şekilde rapor, şu an üzerlerinde tahta kapaklar bulunan çukurların, Çatalhöyük Araştırma Projesi tarafından sağlanacak olan metal kapaklarla örtülmesi gerektiği konusunda uyarıda bulunmuştur.

Marsh Risk Danışmanlığı ziyaretçilerin alan çevresinde nasıl güvenli bir şekilde dolaşabileceklerinin açıklanması gerektiğini belirtmiştir. Çatalhöyük Araştırma Projesi güvenli alanlar ile höyük ve kazı evinin tahditli alanlarının yanı sıra kazı evi ve laboratuvarların içindeki çıkış işaretlerini açık bir şekilde belirten yeni işaretler yerleştirmiştir.

Alanı dolaşmak ve kazı alanına girmek için kullanılan yolların kenarlarındaki kum torbaları yürüyüş için tehlike arz ediyor olarak görülmüştür. Çatalhöyük Araştırma Projesi bu kum torbalarının kaldırılması ile düşme riskini azaltmak için Marsh Risk Danışmanlığı tarafından gerekli görülen yerlere korkuluk konulması olasılığını değerlendirerek bu değişikliklerin kolay ve düşük maliyetli olacağını saptamıştır.

Ayrıca danışmanlar park alanlarının daha temiz olması ve konaklama yerlerinden daha uzakta olması gerektiğini de ileri sürmüşlerdir. Çatalhöyük Araştırma Projesi uygun bir araba parkı oluşturulmasının işlevsel olacağını belirtmiştir. Park ile ilgili sorunlar bu Alan Yönetim Planının başka bir bölümünde ele alınmıştır.

e) Sağlık Konuları

Böcek ısırıkları veya sokmalarının olası tehlikeleri göz önüne alındığında danışmanlık firması pencerelere daha fazla koruyucu konulması gerektiğini belirtmiştir. Çatalhöyük Araştırma Projesi var olan koruyucuları değiştirmeyi kabul etmiştir ve gereken daha ileri tedbirleri görüşecektir.

Rapora göre alana atılan kimyasallar ve ayrıştırmadan kaynaklanan yan ürünler göz önünde bulundurulduğunda, çöp kutuları çevresel bir tehlike ve sağlık riski arz etmektedir. Bu zararlı maddeleri kontrol altına almak amacıyla, çöpler için beton temeller oluşturulacak, geri dönüşüm maddeleri için ayrı kaplar temin edilecek ve kimyasal atıklar kimyasal konteynerler aracılığıyla imha edilecektir.

III. Dünya Miras Alanı Yönetimi ile İlgisi

Çatalhöyük Dünya Miras Alanına ilişkin Alan Yönetim Planının başlıca hedeflerinin sürekli araştırmayı teşvik etmek, turizmi geliştirip canlandırmak ve alana daha fazla erişim sağlamak olduğu göz önüne alındığında güvenlik konuları, Çatalhöyük Dünya Miras Alanının yönetiminden sorumlu ekibin başarısında önemli bir yer tutmaya devam edecektir. Yangın riski, elektrik ile ilgili bir tehlike ve fiziksel zararın azaltılması ile su ve sağlık güvenliğinin sağlanması Çatalhöyük'te araştırma yapanlar ve ziyaretçilerin karşılaştığı temel zorlukların başında gelmeye, özellikle de alanda yeni yapılar inşa edildikçe, devam edecektir.

Marsh Risk Danışmanlığı tarafından belirlenen sağlık ve güvenlik sorunları ile Çatalhöyük Araştırma Projesine ilişkin tasarlanan çözümleri ayrıntılı bir şekilde belirtmenin Çatalhöyük'te nükseden sorunları belirlemede ve bu sorunlara çözümler bulmada diğer kişileri yönlendirmesi beklenmektedir. Bu inceleme, alan yönetimi mesafe kaydettikçe çıkabilecek sorunlara çözümler yaratmaya da yardımcı olacaktır. Ayrıca bu tasarlanmış çözümlerin birçoğu, alanda önemli ölçüde artan iş yükü (işaretler, korkuluklar, sigara içme uygulamaları vb.) için hazırlıklı olma konusunda gereken altyapısal gelişim türlerini yansıtmaktadır. Bu durum, Çatalhöyük'teki bütün muhataplar için güvenli bir ortam yaratmanın, alanın gelişimine yönelik olarak belirlenmiş, süregelen bilimsel araştırmayı geliştirmek ve turizmi desteklemek şeklindeki esas hedefler ile doğrudan ve ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğunu açıkça göstermektedir.